TÖB-DER

DANIŞTAY ANAYASA'DA

YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERE KARŞI

Danıştayın 106. kuruluş yıldönümü dolayısı ile 10.5.1974 tarihinde Ankara'da düzenlenen «Danıştay Günü»nde Danıştay Başkanı Prof. İsmail Hakkı Ülgen yaptığı açış konuşmasında, 12 Marttan sonra «Anayasamızın temel düzeni ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşır nitelikte olmayan» Anayasa değişikliklerini Danıştay olarak benimsemediklerini ve bunlara «kesinlikle karşı» olduklarını ve bunu yetkili ve görevlilere ısrarla ve sürekli olarak duyurduklarını söylemiştir. Ülgen, eski yıllarda ve özellikle «12 Marttan sonra, bütün suçun Anayasada ve Anayasa ile teminata bağlanmış, başta Danıştay olmak üzere, Anayasal kuruluşlarda olduğu itham görüşlerinin»de karşısında oldukları belirtilmiştir. Ülgen ayrıca, «hukuk devleti anlayışı ile bağdaşmıyan ve yargısal denetimin kısıtlamasına veya görev alanının daraltılmasına yönelik bir takım faaliyetlere» de karşı olduklarını sözlerine eklemiştir.

Danıştay Başkanı Prof. İsmail Hakkı Ülgen'in «Danıştay Günü»nde yaptığı çok önemli konuşmanın bazı bölümlerini aşağıya aynen alıyoruz:

«... Ancak ve herşeyden önce, geçen yılki konuşmamda, yargı yetkisi ve özellikle idarenin yargısal denetimi konusunda, siyasal iktidarların, Anayasamızın temel ilkesi olan «demokratik hukuk devleti» **düzenimize gölge düşürebilecek nitelikteki, bu denetim yetkisini kısıtlamaya yönelik beyan ve davranışları üzerinde durmuş, Cumhuriyetimizin temel dayanağı olan yargı kuvvetinin örselenmesine ve kamu oyunda manevi güven ve saygısının zayıflatılmasına çalışılmasının sakıncalarını ana hatlarıyla belirtmeğe çalışmış ve bu nedenle idari yargı denetiminin esas hükümü olan Anayasanın 114 üncü maddesinde yapılan değişikliği eleştirmiştim. O konuşmamın sınırlı süresi içerisinde değinmeğe imkan bulamadığım Danıştay'ı ilgilendiren diğer Anayasa değişiklikleri üzerinde, «hukuk devleti» anlayışı yönünden, bu defaki konuşmamda da mümkün olan kısalıkta durmama müsaadelerinizi rica ederim.**

Konunun daha iyi anlaşılması bakımından «hukuk devleti» anlayışı üzerinde küçük bir açıklama yapmakta yarar görüyorum:

Bilindiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 2 nci maddesi, Cumhuriyetin niteliklerini, «Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.» **şeklinde ifade eder. Başlangıçta belirtilen temel ilkelerin konumuzu ilgilendiren yönü,** «insan hak ve hürriyetinin, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için» **şeklinde belirtilen ilkelerdir.**

Yine Anayasamızın egemenliği gösteren 4 üncü maddesine «Egemenlik kayıtsız

(Devamı sayfa 23 de)

BU SAYIDA

Bölge Toplantılarımız Sürüyor	2
Şubelerimizden Haberler	3 - 4
Haberler	5 - 6
Madrid'de Ölmek: **Mehmet KOÇ**	7
Üniversite Kapısı : **Mümtaz SOYSAL**	8
Sinema İle Eğitim	9 - 10
Dönüş : **Celal ÖZCAN**	11 - 13
Hukuk Devleti Üzerine : **Avukat Halit ÇELENK**	14 - 15
İlkel Sermaye Birikimi	16 - 17
Dünya Öğretmenlerinden Haberler	18 - 19
Okul Bir Kurum Olarak Muhafaza Edilebilecek midir? **A. V. PETROVSKY**	19

Bölge Toplantılarımız Sürüyor

MALATYA'DA

TÖB — DER Malatya Bölge Toplantımız 5.5.1974 günü saat 10.00 da Malatya'da Halk Eğitim Salonunda yapıldı. Toplantıya Malatya, Diyarbakır, Elâzığ, Baskil, Adıyaman, Besni, Kâhta, Gölbaşı, Çelikhan, Karakoçan, Hekimhan, Arguvan, Afşin, Arapkir, Yeşilyurt, Pötürge, Akçadağ, Doğanşehir şubelerimizin temsilcileriyle çevre il ve ilçelerden gelen yüzlerce öğretmen katılmıştır. Toplantıda, Genel Merkez temsilcilerimizden Genel Sekreterimiz Şaban Sezen, Adıyaman Bölge Temsilcimiz Remzi Ölçer, Ankara Şubemiz Üyesi Ali Kurnaz, Malatya Millî Eğitim Müdürü Aziz Elmas da hazır bulunmuşlardır.

Toplantıya Mehmet Turan, **«Dünyada Ülkemizde Eğitim ve Öğretim Gelişmesi»**, Aynur Yalçınkaya, **«Öğretmen Halk İlişkileri»**, Hüseyin Karaman, **«Öğretmenlerin Özlük Sorunları»**, Kemal Kırlangıç, **«Öğretmen Danışmasının Önemi ve Yararları»** konularında birer bildiri sunmuşlardır. Bildiriler üzerinde toplantıya katılanlar söz almışlar ve görüşlerini ortaya koymuşlardır. Daha sonra Genel Sekreter Sezen söz alarak TÖB — DER çalışmaları konusunda bilgi vermiştir.

KÜTAHYA'DA

TÖB — DER Kütahya Bölge Toplantımız, 5.5.1974 günü Kütahya'da yapıldı. Toplantıyı büyük bir öğretmen kitlesi, altı saat boyunca ilgi ile izledi. Toplantıda Genel Başkan Yardımcımız Musa Uysal, Ankara Şubemiz Başkanı Mustafa Düzgün, Danışma Kurulu Üyemiz İbrahim İşyar da hazır bulundular. Toplantıda çeşitli meslek ve eğitim sorunları dile getirildi, bu sorunların çözümü için örgütlenmenin gereği üzerinde duruldu.

DİNAR'DA

TÖB — DER Dinar Bölge Toplantımız, 5.5.1974 günü Dinar'da yapıldı. Altı il ve yirmi ilçeden gelen TÖB — DER Şube temsilcilerinin ve çok kalabalık bir öğretmen kitlesinin ilgi ile izlediği toplantıya Genel Merkez Temsilcilerimiz Mehmet Kopan ve Hayrettin Karademir katıldılar. Şubeler adına yapılan konuşmalarda özellikle şu konular üzerinde duruldu:

1. Öyak - Meyak Konusu Açıklığa Kavuşturulmalıdır.

2. Öğretmen Okullarında Öğretmen Çocukları İçin Bir Kontenjan Ayrılmalıdır.

3. Kurs ve Seminerlere Katılan İlkokul Öğretmenlerine Yolluk Verilmelidir.

4. Bölge ve Okullar Arasındaki Dengesizlikler Giderilmelidir.

5. Öğretmenlere Yapılan Saldırılar Konusunda Daha Etkin Girişimler Yapılmalıdır.

6. Öğretmenlerin Sağlık Sorunlarının Çözümü Sağlanmalıdır.

7. İlköğretimdeki Çağdışı Teftiş Düzeni Değiştirilmelidir.

8. TÖB — DER Eğitici Yayınlara Daha Önem Vermelidir.

9. Öğretmen Halk, Öğretmen Öğrenci İlişkileri Konusunda TÖB — DER'li Üyeler Eğitilmelidir.

10. İ. Hakkı Tonguç'un «Canlandırılacak Köy» adlı Yapıtı TÖB — DER Tarafından Yeniden Bastırılmalıdır.

SAKARYA'DA

TÖB — DER Sakarya Bölge Toplantısı 12.5.1974 günü Adapazarı'nda yapıldı. Toplantıya Adapazar, İstanbul' İzmit, Bolu'da bulunan şubelerimizin temsilcileriyle birlikte kalabalık bir öğretmen ve halk kitlesi katıldı. Toplantıda Genel Merkez Temsilcimiz Yönetim Kurulu Üyesi Hamdi Konur, Danışma Kurulu Üyesi Tunca Kartal, Bölge Temsilcileri İbrahim İşyar ve Habib Barut da hazır bulundular. Konuşmacılar TÖB — DER'in yapısı, niteliği, örgüt anlayışı üzerinde durdular ve çeşitli eğitim ve meslek sorunlarını dile getirdiler.

ULUS'TA

12.5.1974 günü TÖB — DER Ulus Şubemizde yapılan seminerde Yönetim Kurulu Üyesi Burhan Biber hazır bulundu. Toplantıya civar şubelerimizin temsilcileri de katıldılar. Seminerde çeşitli eğitim, meslek ve örgütlenme sorunları ele alındı. Biber toplantıda bir konuşma yaptı ve Genel Merkez çalışmaları hakkında bilgi verdi, sorulan soruları yanıtladı.

ŞUBE KONGRELERİ

Bölge toplantıları dışında Genel Merkez Temsilcilerimiz bazı şubelerimizin yaptıkları kongrelerde de hazır bulundular. Binali Seferoğlu 5.5.1974 günü yapılan Bafra, Aydın Aydemir, Musal Uysal 12.5.1974 günü yapılan Turhal, Genel Başkanımız Ali Bozkurt ve Ankara Şubemiz Saymanı Muzaffer Özer Çorum ve Nazım Bayata Nazilli Şubemizin şubelerimizin genel kurullarında hazır bulundular.

ŞUBELERİMİZDEN HABERLER

BİTLİS ŞUBEMİZİN ÇALIŞMALARI

TÖB — DER Bitlis Şubemiz. üyelerinin kültür düzeylerini artırmak, örgütlenmeyi geliştirmek ve halkla bütünleşmeyi sağlamak amacıyla pazar günleri çeşitli eğitsel toplantılar düzenlemiştir. Ayrıca şubemiz yönetim kurulu şube lokalinde her türlü kağıt oyunlarını yasaklamıştır. Yönetim kurulunun bu kararı üyeler arasıda olumlu karşılanmış ve desteklenmiştir.

★

VAN'DA BÖLGE TOPLANTISI

22.4.1974 günü saat 10.00 da Van'da civar şubelerimizden Bitlis, Tatvan, Gürpınar, Gevaş, Başkale, Erciş Muş ve Van Şubelerimizin temsilcilerinin katılmasıyla bir bölge toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıyı halk, basın mensupları, avukatları, sendikacılar ve polisler ilgi ile izlemişlerdir. Toplantıya şu bildiriler sunulmuştur:

1. Eğitimde Amaç, İlke, Yönetim (Abdullah Çene)
2. Türkiyede Beslenme Sorunu (Hasan Çetin)
3. Örgütlenmenin Gereği ve TÖB — DER (Bedirhan Özdemir)

Bildiriler üzerinde açılan tartışma ve yapılan eleştirilerden sonra Bölge Temsilcimiz Özdemir, Genel Merkez çalışmaları hakkında sorulan soruları yanıtlamıştır.

★

SULUOVA ŞUBEMİZİN TEMSİLLERİ

TÖB — DER Suluova Şubemizin, 28.4.1974 tarihinde Ankara Birlik Tiyatrosu'na «Kara Düzen» adlı oyunu temsil ettirmiştir. Şubemizi 6.6.1974 tarihinde de Aziz Nesin'in «Zübük» adlı oyununu sahneye koymak için çalışmalara başlamıştır.

★

ÇAN ŞUBEMİZ KÖYLERİ DOLAŞIYOR

Örnek ve güçlü şubelerimizden olan TÖB — DER Çan Şubemiz köylerde çalışan meslektaşlarımızı üye yapmak ve onların sorunlarını yerinde saptamak amacıyla köylere geziler düzenlemektedirler. Şubemiz yöneticileri şimdiye kadar 47 köye gitmişlerdir.

★

AKYAZI ŞUBEMİZ KİTAPLIK KURDU

Akyazı şubemiz üyelerinin kültürünü artırmak amacıyla bir kitaplık kolu kurmuştur. Kitaplık koluna Cihat Demir, Kenan Certel, Hilmi Eken getirilmiştir. Kitaplığa kitap sağlamak amacıyla açılan kampanya sonunda üyeler kitap ve para bağışında bulunmuşlardır.

ISPARTA ŞUBEMİZ ÇALIŞMA KOLLARI KURDU

Isparta şubemiz etkinliklerini daha iyi yürütmek amacıyla aşağıdaki kolları kurmuştur:

Lokal Kolu
Kitaplık ve Yayın Kolu
Tiyatro ve Folklor Kolu
Halkla İlişkiler Kolu
Öğretmen ve Şubelerle İlişkiler Kolu.

Şubemiz ayrıca 17 Nisan 1974 günü düzenlediği Köy Enstitüleri gecesinde Aziz Nesin'in «Sen Gara Değilsin» adlı oyununu temsil ettirmiştir.

★

ÇANAKKALE ŞUBEMİZİN ÇALIŞMALARI

Çanakkale Şubemiz yöneticileri kooperatifçilik, toplum kalkınması ve halkla ilişkiler konularında çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca şubemiz ilkokul öğrencileri arasında ödüllü bir kompozisyon yarışması düzenlemiştir. Yarışma sonunda birinciye 200 ikinciye 150, üçüncüye 100 TL. ödül verilmiştir.

★

PATNOS ŞUBEMİZİN ÇALIŞMALARI

Örkütlenme ve eğitim çalışmalarını düzenli ve etkili bir şekilde yürüten TÖB — DER Patnos Şubemiz, son birkaç aydır özetle şu çalışmaları yapmıştır:

1. Bir kitaplık kurulmuş ve kitaplığa şubemizin üyeler, tarafından doksan cilt kitap bağışlanmıştır. Kitaplıktan üye olmayan kişiler de yararlanabilmektedir.
2. Üye sayısını artırma amacıyla bir bildiri yayınlanmıştır.
3. 24.3.1974 günü eğitim - sorunlarında halkın da ilgi, ile izlediği bir açık oturum düzenlenmiştir.
4. Patnos'un kurtuluş gününde bir gece düzenlenmiştir. Bu gecede Kerpiç Memed, Soyulan Hırsız adlı oyunlar temsil edilmiş, şiirler okunmuş, halk türküler söylenmiştir. Bu program Tutak İlçesinde de tekrarlanmıştır.
5. Patnos'ta bir halk eğitim merkezi açılması içir halkla birlikte çaba harcanmıştır.
6. Civar şubelerle ilişki kurulmuş ve örgütün çalışmalarını hakkında öğretmlenlere bilgi verilmiştir.

★

SİNOP ŞUBEMİZİN ÇALIŞMALARI

Kısa zamanda gelişip güçlenen şubelerimizden bir olan TÖB — DER Sinop Şubemiz, 29.5.1974 günü İstanbul Halk Oyunları topluluğuna «komprador oyunu» adlı oyunu temsil ettirmiştir. Halktan ve öğretmenlerden 750 ye yakın oyunu ilgi ile izlemiştir.

Şubemiz ayrıca 3.5.1974 günü bir söyleşi toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıya civar şubelerimizin temsilcileri de katılmıştır. «Öğretmenlerin Örgütlenme Sorunları» ve «Türkiyenin Sorunları Karşısında Öğretmenin yer ve Görevi» adlı bildiriler üzeride olumlu tartışmalar yapılmıştır.

Öte yandan Sinop Öğretmenler Derneği de yakında yapacağı olağanüstü genel kurulda TÖB — DER'e dönüşmek kararı alacaktır.

KONGRELERİNİ YAPAN ŞUBELERİMİZ

ANAMUR : Başkan Mehmet Kurt, Sekreter Ali Arlsan, Sayman Erciyes Tandoğan, Üye Ali Kurt, Üye Dudu Atalay.

MERSİN : Başkan Cengiz Yeter, Sekreter Semra Korkut, Sayman Turhan Kürekçi, Üye Ziya Kıvılcım, Üye Suat Taner.

ALAŞEHİR : Başkan Ahmet Baykal, Sekreter Naciye Erdil, Sayman M. Arif Aydeniz, Üye Musa Sezer, Üye Şakir Saraç.

HAYRABOLU : Başkan Ömer Karaibiş, Sekreter Nihat Tarınıan, Sayman Adnan Meriç, Üye Naim Yalçınkaya, Üye Üzeyir Galata.

EREĞLİ (KDZ) : Başkan Ahmet Yeniay, Sekreter Bahattin. Kabakçı, Sayman İzzet Karakaya, Üye Cevat Göbek, Üye Niyazi Mumcu.

TAVAS : Başkan Tayyip Sarıkaya, Sekreter Faruk Yakupoğu, Sayman Suat Şanıva, Üye Zekai Yıldırım, Üye M. Zafer Masalcı.

VAN : Başkan Yılmaz Tuncer, Sekreter Vehbi Balıktay, Sayman Necmettin Akçay, Üye İsmail Gençoğlu, Üye Erol Mersin.

SİİRT : Başkan Bektaş Petek, Sekreter A. Kadir Dedeoğlu, Sayman Bahattin Şendur Üye Oğuz Yentür, Üye Rıdvan Özel

DOĞUBEYAZİT : Başkan Faruk Tatar, Sekreter Nızamettin Yeğgiç, Sayman Kali Özel, Üye Mehmet Keskin.

SÜRMENE : Başkan Evşan Deniz, Sekreter İbrahim İlhan, Sayman Ali Hanedan, Üye Sayım Çakır, Üye Talat Büyük.

ORHANELİ : Başkan Ahmet Oğuzoğlu, Sekreter Hüseyin Aydın, Sayman Mehmet Usuy, Üye Muharrem Yılmaz, Üye Kadir Oğuz.

MERİÇ : Başkan Selahattin Parmak, Sekreter İlhan Aksoy, Sayman Sevi Ertopuz, Üye İlyas Özmen, Üye Enver Girgin.

SAFRANBOLU : Başkan Cemal Ünal, Sekreter Halil Önder, Sayman A. Ursan Akgün, Üye Mustafa Uzun, Sadık Güneş.

PINARBAŞI : Başkan Atila Aslan, Sekreter Ahmet Cengiz, Sayman Birsoy Karaduman, Üye Doğan Ersoy, Üye Erdal Arı.

KURTALAN : Başkan Fevzi Korkmaz, Sekreter selami Tükenmez, Sayman Hikmet İrey, Üye Sedat Göçmez, Üye Fahrettin Tan.

ARDEŞEN : Başkan Ahmet Üstoğlu, Sekreter Ahmet Seyidoğlu. Sayman Asım Önal, Üye Sait Gençer, Üye Hamdi Altınbaş.

ŞEREFLİKOÇHİSAR : Başkan Sezai Küçük, Sekreter Ahmet Özüdoğru, Sayman Selahattin Altınsoy, Üye Musa Toyman, Üye Cemal Olcak.

TARSUS : Başkan Emin Ersoy, Sekreter Fehmi Enkinalp, Sayman Halil yüceçam, Üye Sadık Göçek, Üye H. Kemal Kubilay.

SANDIKLI : Başkan Nurettin Burhan, Sekreter Bülent Berkol, Sayman Hikmet Eriş, Üye Ali Özkal, Üye Salim Yılmaz.

NİZİP : Başkan Rifat Seyran, Sekreter Tahir Kahraman, Sayman Ali Bildirici, Üye Dilber Yıldırım, Üye Hasan Dalgın.

SUHUT : Başkan İsmail Düğüncü, Sekreter Refik Türker, Sayman Veli Ekici, Üye A. Haşim Kocataş, Üye İbrahim Şentürk, Denetçi Osman Yıldız.

ÇAN : Başkan Muharrem Eren, Sekreter Mustafa Yılmaz, Sayman Muzaffer Tümer, Üye Süleyman Tekeli, Üye Hikmet Gürkaş.

YUNAK : Başkan Abdullah Yalçınöz, Sekreter Yücel Temiz, Sayman Ali Kör, Üye Adnan Cumbul, Üye Adil Aldan

MESUDİYE : Başan Osman Gürsoy. Sekreter Mümtaz Gürsoy, Sayman Hasbi Çetin, Üye Zihni İncedere, Üye Mehmet Aytöre.

KUYUCAK : Başkan Necati Akkaş, Sekreter Nevzat Söyler, Sayman Alper Öz, Üye İsmail Acar, Üye Ahmet Taşkın

KANDIRA : Başkan Murat Demircan, Sekreter İshak Çelik, Sayman Dilaver Özdemir, Üye Şinasi Tuncel, Üye Ilgaz Tarak.

SERİK ŞUBEMİZ DE DÖS MALLARINI

TÖB — DER Derik Şubemiz de Sulh Hukuk Mahkemesine başvurarak kayyımda bulunan TÖS Serik Şubesine ait malları almıştır. Ayrıca Serik Öğretmenler Derneği, 28.4.1974 günü yaptığı genel kurul toplantısında, fesih kararı almış ve tüm mallarını TÖB — DER şubesine devretmiştir. Yerel derneğin üyeleri de Serik Şubemize kaydolmuşlardır.

GÜMÜŞHACIKÖY'DE YEREL DERNEK ŞUBEMİZE DÖNÜŞTÜ

20.4.1974 günü yapılan «Gümüşhacıköy Öğretmenleri Meslekî Yardımlaşma Derneği» Olağanüstü genel kurulu aldığı kararlarla derneğin feshine ve derneğe ait bütün malların, dernek binasının TÖB — DER Şubemize devrine karar vermiştir. Fesih ve devir kararı sekiz aleyhte, dokuz çekimser oya karşılık 86 oyla alınmıştır.

haberler

M. DEMİREL TAHLİYE EDİLDİ

Bala Çimet Köyü Öğretmeni Mustafa Demirel, 29.4.1974 günü, 26 aydan beri tutuklu bulunduğu Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Cezaevinden tahliye edilmiştir. Demirel, yargılandığı 1 Nolu Askeri Mahkeme tarafından yapılan yargılaması sonunda, 29.4.1974 beraet etmiştir. Demirel Gazi Eğitim Ensitüsünde öğrenci iken 1972 Şubatında «gizli örgüt kurmak, örgüt üyesi olmak» iddialarıyla tutuklanmış ve THKO Davası'nda yargılanmıştı.

Demirel'in bu süre içinde Gazi Eğitim Enstitüsü ile ilişkisi kesilmiş ve bu karar kendisine bildirilmemiştir.

ŞAHİNTÜRK HAKKINDA SORUŞTURMA

TÖB — DER Bor Şubemiz Başkanı Enver Şahintürk hakkında bundan bir süre önce Nevşihir'de yapılan TÖB — DER Bölge Toplantısına katıldığı için Bor Savcılığınca soruşturma açılmıştır. Savcının Şahintürk'e Yönelttiği sorular şöyledir:

1. Bölge toplantısında konuşma yaptınız mı?

2. Yaptınız ise konuşma müsaadesini kimden aldınız?

3. Yaptığınız konuşmada belirttiğiniz hususlar nelerdir?

4. Diğer konuşmacılar kimlerdir, bunları tanıyor musunuz?

DANIŞTAY KUTLU HAKINDAKİ

Danıştay Beşinci Dairesi, TÖB — DER Kahramanmaraş Şubemiz üyelerinden İhsan Kutlu hakkındaki görevden uzaklaştırma işlemini 11.4.1974 günü oybirliği ile durdurmuştur. Kutlu hakkında Bakanlık Müdürler Komisyonu geçen yıl görevden uzaklaştırma kararı almıştı.

ERMENEK'TE İKİYÜZ ÖĞRETMEN TERFİ ETTİRİLMEDİ

1972 - 1973 yılında Ermenek İlköğretim Arif Kalaycı tarafından teftiş edilen ikiyüz kadar öğretmen terfi ettirilmemişlerdir. Kalaycı teftiş ettiği öğretmenlere Türkeş'in kitaplarını okumalarını okumayan ve müfettişin düşüncelerini benimsemeyen öğretmenlerle TÖB — DER Üyesi öğretmenler başarısız sayılmış ve terfi edememişlerdir. Mağdur olan ikiyüze yakın üyemiz gerekli yasal yollara başvuracaklardır.

TÖB — DER

BERAET ETTİ

TÖB — DER Divriği Şubemiz üyelerinden Mehmet Baki Karslı, yargılandığı Sivas Ağır Ceza Mahkemesinde beraet etmiştir. Üyemiz TCK'nunun 142/1. maddesine muhalefetten yargılanmaktaydı. Karslı'nın 1972 tarihinde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına yapılan «gizli» bir ihbar üzerine evi aranmış ve bazı kitaplarına, özel defter ve notlarına el konulmuştur. Gene aynı ihbarda Karslı'nın:

«...Herkesin girip çıkacağı köy dükkanında ve şahiterin huzurunda Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını hükümet asamaz, asıldıkları takdirde çok büyük işler yapılacaktır. Bizler Amerikan Emperyalizmini istemiyoruz, bu hükümet ve Amerika siyasetini takip edenler Amerikan uşaklarıdır. Benim bir öğretmen olarak bu yönde halk uyarmak ve örgütlemek görevimdir Buna muvaffak olacağız.» dediği iddia edilmişti.

TÜRKMEN AĞIR CEZADA YARGILANACAK

TÖB — DER Yozgat Şubemiz üyelerinden Sorgun Küçük Taşlık Köyü Öğretmeni Selahattin Türkmen «komünizm propagandası yaptığı» iddiasıyla mahkemeye verilmiştir. Türkmen'in yargılanmasına 3.6.1974 günü Yozgat Ağır Ceza Mahkemesinde başlanacaktır.

Türkmen mahkemeye verilmesine yolaçan olayı şöyle anlatmaktadır:

«Yeni atandığım köye gitmek için memleketimden Sorgun'a geldim. Şehir Oteli'nde sonradan ortaokul fen dersleri öğretmeni olduğunu öğrendiğim Selçuk adındaki kişi ile konuştum. Bana hangi kitapları okuduğumu sordu. Ben de Fakir Baykurt'un kitaplarını okuduğumu söyledim. Bunun üzerine bana saldırdı. Otelin öbür odalarında yatanlar bizim odaya koşuştu. Bizi ayırdılar. Daha sonra Selçuk karakola gitti. Oteldekileri zorla tanık yazdırdı. Benim «komünizm propagandası yaptığımı» ihbar ve şikayet etti.. Ertesi günü evim arandı, kitaplarıma el konuldu. Sonra Ankaraya Sıkıyönetime gönderildim. Kitaplarım geri verildi. Mahkeme de beni serbest bıraktı, bütün bunlar 1972 yılında oldu. 2.5.1794 günü öğrendim ki hakkımda bu iki yıl önceki olaydan önce dava açılmış. Benim hakkımda muhbirlik yapan kişi halen Çekerek Ortaokul Müdürüdür.»

TÖS DAVASI SANIKLARINDAN BEŞİ TAHLİYE EDİLDİ

7.5.1974 günü Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinde Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) Davası'nın duruşmasına devam edilmiştir. Duruşmada müdafi Avukatlar Halit Çelenk, Nevzat Helvacı, Cemal Başbay ve İlhan Dişci hazır bulunmuşlardır.

Söz alan sanık müdafileri: Geçen oturumda adlarını bildirdikleri müvekkillerinin halen cezaevinde tutuklu bulunduklarını, meşruten tahliye sürelerini doldurduklarını, üç ay da fazladan yatmakta olduklarını, bugünkü dönemde Türk kamuoyunun, yasama organı çoğunluk kanadının ve devlet yetkililerinin 141. 142. maddelerin düşünceyi cezalandıran anti - demokratik maddeler olduğunu ve bu maddelerin yasalarımızdan çıkarılacağını ifade ettiklerini, bu durum karşısında müvekkillerin tutuklu kalmalarının onları ağır surette mağdur ettiğini öte yandan tutuklama işleminin ihtiyati tedbir niteliğinde bir işlem olduğunu, bugün böyle bir işleme gerek kalmadığını, bu nedenle tahliyelerine karar verilmesini istediklerini bildirmişlerdir.

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi, yaptığı müzakereden sonra, tutuklu sanıklar Hülya Zağyapan, Mehtap Güçlü, İbrahim Ata, Akın Oktay Akkaya, Hasan Zorlu ve Tuncer Gönen'in «Mağdur durumlarının önlenmesi gerekçesiyle» tahliyelerine karar vermiş ve duruşmayı 4. Haziran. 1974 günü 16.00 ya bırakmıştır. Ancak Hülya Zağyapan, kesinleşmiş iki buçuk ay cezası oluduğu için tahliyesi edilmemiştir.

GAZİANTEP'TE BASKILAR SÜRÜYOR

Gaziantep'te kendilerine komando adı verilen ve bazı okul müdürleri tarafından desteklenen öğrenciler, kendileri gibi düşünmeyen öğretmen ve öğrencilere karşı saldırılarını sürdürürken, bir yandan da Millî Eğitim Müdürü Ali İhsan Erdal'ın etkisi ile İl Millî Eğitim Disiplin Kurulu öğretmenler hakkında çeşitli cezalar vermektedir. Öğretmenlere itiraz etmelerine fırsat dahi verilmeden maaş kesim cezası, kınama, kuşurlu sayma gibi cezalar verilmekte ve hemen bu cezalar uygulanmaktadır.

Öte yandan Gaziantep Kurtuluş günü dolayısı ile yapılan anma törenlerinde söyledikleri türküler yüzünden İhsanî, Şah Turna ve İsmail İpek hakkında **«bölücülük ve komünizm propagandası yaptıkları»** iddiasıyla ve TÖB-DER Şubemiz yöneticileri için de bunlara yataklık yaptıkları iddiasıyla haklarında Güvenlik Mahkemesinde dava açılmak üzere soruşturma açılmıştır.

BOZKIR ŞUBEMİZİN BİLDİRİSİNE İZİN VERİLMEDİ

TÖB-DER Bozkır Şubemizin öğretmenleri şubeye üye olmaya çağırmak için yayınlamak istediği bildiriye «Bildiride bir sınıfın diğer bir sınıf aleyhinde kışkırtıldığı» gerekçesiyle alındı kağıdı verilmiyerek engel olunmuştur.

TÖB - DER İZMİT ŞUBEMİZ HAKKINDA SORUŞTURMA

TÖB - DER İzmit Şubemiz yönetim kurulu üyeleri hakkında İzmit Savcılığı soruşturma açmıştır. Savcı, şubemiz başkanı tarafından İzmit gazetelerine verilen bir haberi «bildiri» sayarak Dernekler Yasasına muhalefetten şubemiz yöneticileri hakkında soruşturma açmıştır.

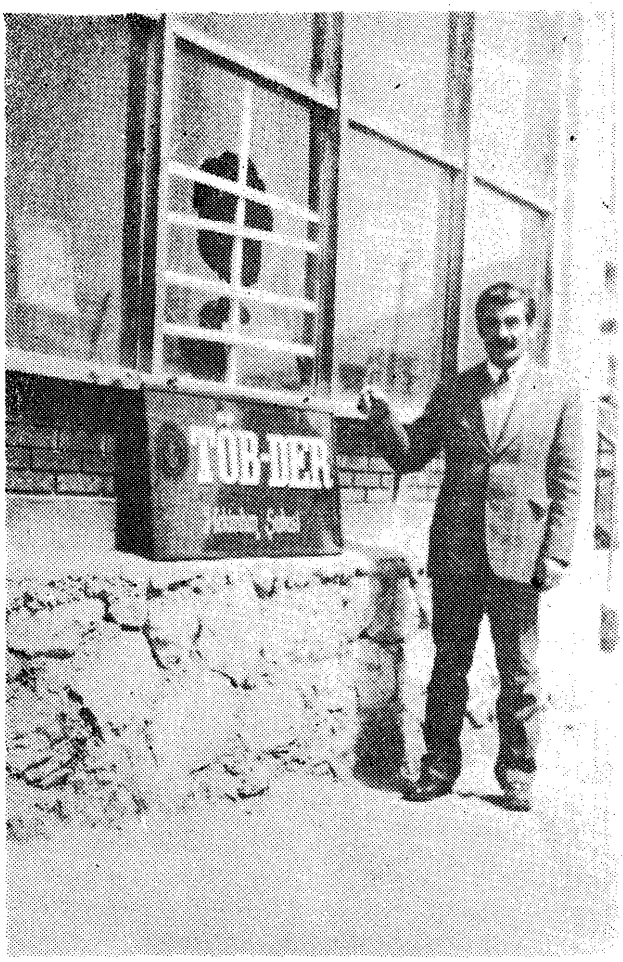

Saldırıya uğrayan Hekimhan şubemizin kırılan camı

«MADRİD'DE ÖLMEK» (I)

Mehmet KOÇ

FAŞİZİM SERMAYENİN EN KANLI VE EN GERİCİ DİKTATÖRLÜĞÜDÜR

İspanya deyince akla ölüm gelir. Sonra, kardeş kanı, baskı, terör ve insanlık tarihinin en büyük cellatlarından Franko gelir akla, iç savaş gelir.

Kapitalizm tekelleşme dönemine girip, eski özgürlükçü değerlere gereksinme duymaz olunca, halkların sosyal uyanışmasını engellemek ve işçilerin, köylülerin demokratik taleplerine karşı koyabilmek için faşizmi tezgahladı. Maşa olarak da Almanya'da Hitler'i, İtalya'da Mussolini'yi, Portekiz'de Salazar'ı ve İspanya da Franko'yu kullandı. İlk ikisi, İkinci Dünya Savaşını başlatıp dünyayı kana buladılar. Bu savaş kendilerinin de sonu oldu. Bütün dünya halklarıyla birlikte Alman ve İtalyan halkları da çok acı çektiler. Salazar tekelleşmiş bir avuç kapitalist adına Portekiz'de ve Afrika'daki sömürgelerde kanlı bir saltanat kurdu.

Franko seksenini çoktan aştı. Hâlâ yaşıyor. Hâlâ tekelci sermaye adına en iğrenç cinayetleri işlemekten geri kalmıyor. Ve hâlâ İspanyol halkına kan kusturuyor.

«MADRİD'DE ÖLMEK»

«Madrid'de Ölmek» İspanya iç savaşının öyküsüdür. Cumhuriyet yönetimini korumak için su gibi akıtılan kardeş kanının, devrimci yiğitliğin, sokaklarda açlıktan ölen çocukların ve kardeşçesine bir hayat için yola çıkanların öyküsüdür. Ve «Madrid'de Ölmek» bir yandan da demokrasi düşmanlarının, doymak bilmez para babalarının, ihanetin, terörün ve binbir cinayetin öyküsüdür.

İç savaş 1931 de başladı. Bir yanda Cumhuriyetçiler, bir yanda «milliyetçiler!» Bir yanda halktan yana, devrimden yana olanlar, bir yanda tekelci sermayeden yana, toprak ağalarından yana olanlar. Savaş 1936 da bütün ülkeye yayıldı. Su gibi kardeş kanı akmaya başladı.

«Sürünerek yaşamaktansa
Başı dik ölmek yeğdir
Cumhuriyetin düşmanları
Ayaklanmanın meşalesini
Yakmayı başardılarsa, bu,
Bizzat Cumhuriyet onlara
Fazla âlicenap davrandığı
için oldu»
Diye haykırdı
Madrid'de
La Pasionaria
Asıl adıyla Dolores İbarruri
Bir zamanların kadın maden işçisi
Şimdi Halk Cephesinin kadın milletvekili
Bir olmağa çağırıyor
Bir elin parmakları gibi
Sendikaları ve sol partileri
Sıkılmış bir yumruktur artık
Sembolü bir birliğin
Karşı cephede ise
Sivil yönetimin sonu oluyor ayaklanma
Yargı yetkisi askerî mahkemelere devrediliyor.
Ölüm cezası konuyor grevciler için
Müslüman paralı askerlerin
Kırk bine varıyor sayısı.

Cumhuriyeti savunanların olanakları geniş değildi. Karşı devrimçiler bütün faşist yönetimli ülkelerden geniş çapta yardım alıyorlardı. Özellikle Hitler Almanyası ve Mussolini İtalyası asker, silah, mühimmat ve uçak yardımıyla Franko'nun yanında yer aldılar. Karşı devrimci birliklerin başına geçen General Franko geçtiği yerleri yakıp yıktı. Sorgusuz sualsiz binlerce kişiyi kurşuna dizdi. Cumhuriyetçiler yiğitçe davrandılar. Teslim olmadılar. Döğüşerek ölmesini bildiler. Bu arada birçok devrimci yazar ve ozan Frederiko Garsiya Lorca kurşuna dizildi. Kentlerin nazlı seher sabah uykuları kanlara bulandı. Birer birer düştüler. Ölenlerin sayısı milyonu aştı.

NO PASARAN (GEÇEMİYECEKLER)

Madrid kentindeki Cumhuriyetçiler akıllara durgunluk veren bir savunma yaptılar. Bütün İspanya kentleri düştüğü halde, Madrid 1936 dan 1939 yılına kadar tek başına üç yıl savaştı. Teslim olmadı. Dünyanın birçok bölgelerinden işçiler, devrimci militanlar Madrid'in yardımına koştular. Pireneleri aşıp, faşist orduları geçebilenler Madrid'lilerle birlikte ölmeyi başarabildiler. Hep beraber tüfekleri doğrultup, hep beraber kurşun sıkanlar, hep beraber geceleri açılan gedikleri tahkim ettiler. Ve hep beraber haykırdılar: No pasaran (Geçemiyecekler) Bu slagon bütün dünyada devrimcilerin günlük slagonu oldu. Devrimci köylüler tarlalarda, işçiler fabrikalarda, militanlar alanlarda aynı slagonu faşizme, zülme ve zorbalığa karşı haykırdılar.

VE ALMAN UÇAKLARI

Franko'nun yardımına Alman uçakları yetişti. İkinci Dünya Savaşında kullanılacak olan uçaklar ilk kez Madrid'de ve bir başka kasabada denendi. Madrid yerle bir edildi. Tahkim edilen yerler yıkıldı. Faşistler kente girdi. Kente girer girmez bağırdılar: HAN PASADO (GEÇTİK)

Madrid'de ölmek işte bu olayların kitabı. Dünya devrimci kardeşliği geleneğini yaşatmak isteyenler, bilcümle işçiler, köylüler, militanlar ve öğretmenler bu kitabı okumalıdır.

Mutlaka okumalıdır.

Ve şunu da bilmelidir. Faşizim bütün dünyada yenilecektir, yenilmelidir.

No pasaran.

MADRİD'DE ÖLMEK (1)

(1) Yöntem Yayınları. 152 sayfa 15 lira. Çeviren Babür Kuzucu. Kitap Frederic Rossif'in «Madrid'de Ölmek» filminden alınan fotoğraflarla düzenlenmiş; metin olarak da, Madeleine Chapsal'ın filmde kullanılan anlatısı değiştirilmeden alınmıştır.

UNIVERSITE KAPISI (*)

Mümtaz SOYSAL

Üniversitelerarası Kurulun son toplantısından anlaşılıyor ki, her isteyene yüksek öğrenim fırsatı vermek, sanıldığından da zor olacak. Üniversitelerin en yetkili kişileri. rektörler ve yardımcıları, koalisyon partilerinin hükümet kurarken vaadettikleri ön lisans ve serbest giriş sisteminin kolay kolay uygulanamayacağını kararlaştırdılar. Gerekçe şöyle özetlenebilir: Girmek isteyen herkesi üniversitelere almak, onları bugünkü olanaklarıyla karşılayamayacakları bir yükün altına sokacak ve öğretimin niteliğinde bir düşüş yaratacaktır. Öte yandan, apar topar girişilmiş bir ön lisans programı, Türkiye'nin bugünkü koşulları ortasında işsiz kalmağa mahkûm binlerce kişiye diploma dağıtmak demektir.

Lisans öğretimi, fakültelerin ve yüksek okulların normal süreleri içinde yapılan öğretimdir. Dört yıllık bir fakültenin dördüncü sınıfını bitirdiniz mi, bir «Lisans diploması»na sahip olursunuz. Bu belge, size, o fakültenin mezunlarına açık olan mesleklere girme hakkını verir. Zaten «lisans» sözü, bir yüksek otoritenin falanca işi yapmak üzere verdiği «müsaade» anlamına gelir.

Lisans diplomasından sonra, belirli yüksek öğretim kuruluşlarında bulunan bazı programlara katılıp uzmanlığınızı tamamlamak, örneğin belli bir alanda «doktora» sahibi olmak istiyorsanız, bu amaçla yapacağınız öğrenimin adı da «lisans - üstü öğrenim»dir.

Önlisans, fakülte ya da yüksek okul diplomasına hak veren programa katılmadan önce izlenecek olan öğretimin adı. Yalnız, Türkiye'de, bu kavram henüz gereken açıklıkla ortaya konmadı. Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi, «hafif» bir yüksek öğretim diploması almak isteyenlere verilecek bir öğretim mi söz konusudur, yoksa tam yüksek öğrenim için bir eleme ve hazırlama aşaması mı? Genellikle öne sürülen çözümler karma bir nitelik taşıyor ; Başlangıçta hemen herkes için geçilmesi zorunlu bir aşama var. Birinci yılın sonunda da bakılacak: Üniversite öğrenimine hak kazananlar ya da hazır duruma getirilenler, dallarını seçip lisans öğrenimine başlayacaklar. Bunların bir altında kalanlardan isteyenler, bir iki yıllık kısa öğrenim veren ve daha çok ara nitelikte teknik eleman yetiştiren kurumlara girecekler. Gerisi de, yüksek öğrenim yapamayacaklarını anlamış kişiler olarak hayata başlayacaklar.

İşte üniversiteler, böyle bir yükü tek başlarına yüklenmek istemediler. Tam anlamıyla haksız da değiller. Başarısız bir orta öğretimin sorumluluğunu bir yukarıya aktarmak ve özerk kuruluşların eksik kalmış eğitim sorumluluğunu yerine getirmelerini beklemek insafsızlık olurdu.

Herkese yüksek öğrenim olanaklarını açmak ve her isteyene yeteneklerini geliştirme fırsatını vermek, tutarlı bir dünya görüşünün doğal sonucu olarak, siyasal iktidarca ileri sürülen bir çözümdü. Türkiye'nin bugünkü koşulları içinde güç bir çözüm bu. Ama, öbür çözümlerin, eşit olmayanlar arasında yarattığı haksızlıklar düşünülürse, hakça ve halkça bir çözüm. Yalnız, bunun hemen gerçekleştirilmesindeki büyük sorumluluk payı da, üniversitelerden önce. siyasal iktidarın Millî Eğitim Bakanlığına düşerdi.

Bu açıdan bakınca, yüksek öğrenime giriş sorunu, birbirinden ayrı üç aşamada çaba gösterilmesini zorunlu kılıyor.

Birincisi, orta öğretimi düzeltmek ve oradaki eşitsizlikleri, yetersizlikleri ortadan kaldırmak için Millî Eğitim Bakanlığınca alınacak uzun süreli tedbirlerle ilgili.

İkincisi, hemen gerçekleştirilmesi gereken bir aşama. Daha doğrusu, özel ellerin yapmağa çalışıp da tam bir ticaret konusu durumuna dönüştürdükleri «üniversiteye hazırlık» sorunu. Bunu bir «test antrenmanı» olmaktan çıkarıp lise ve benzeri okullardaki handikapları gidermeğe yönelen ve genel anlamda üniversiteye hazırlayan bir eğitim aşaması durumuna getirmek, üniversiteye girişte başarı kazanamayanları buralara kaydetmek gerek. Devlet, daha doğrusu Millî Eğitim Bakanlığı, kendi ayıbını örtebilmek için bu çeşit tamamlayıcı ve hazırlayıcı öğrenimi mutlaka başlatmak zorundadır. Üniversiteye hemen giremeyenlerin, aylak dolaşmak ya da ders ticarethanelerine para ödemek yerine, buralarda, en başarılı öğretmenlerle birlikte yetişmeleri sağlanmalıdır. Bu, bir anlamda, bazı öğrenciler için ön lisansın uygulanmağa başlanması demektir.

Üçüncü aşama, yüksek öğrenimin yeniden düzenlenmesidir. Burada, Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin işbirliği zorunlu. Düşünülen biçimde iki aşamalı bir ön lisans yerine, ara görevler için, plânlamanın gereklerine uygun olarak teknik eleman yetiştirecek bol sayıda meslek okulu açmak en doğru yol. Asıl üniversite öğrenimi görecek olanlara, fakülteler içinde bir ön lisans programı düzenlemek ise, eldeki öğretim kadrosunu kötü kullanmak demektir. Çünkü, «üniversiteye hazırlık» anlamında bir ön lisans, daha aşağı basamakta, yetenekli lise öğretmenlerince yapılması gereken bir iş.

Eldeki kadro bakımından yapılması asıl zorunlu olan şey, potansiyeli iyi değerlendirebilmenin yollarını aramak olmalı. Bugünkü potansiyel, ders yılını uzatıp dönem sayısını çoğaltarak ve başka yolları deneyerek hayli arttırabilir. Görüldüğü kadarıyla, bugünkü sayıların en rasyonel biçimde kullanıldığı söylenemez. Bakanlığın istatistiklerine göre, son on yıl içinde, örneğin Ankara Üniversitesindeki öğretim üyeleri sayıca 1107'den 2130'a çıktıkları halde, üniversitenin her yıl aldığı öğrenci kontenjanı 3624'den 2888'e düşmüştür. Bunun mutlaka daha nitelikli ve yoğun bir öğretim sonucu doğurduğu ileri sürülebilir mi? Kaldı ki, üniversiteler, Türkiye'nin işgücü isteklerine uygun bir plânlamayı da henüz tam anlamıyla gerçekleştirebilmiş değiller.

Sorunları bütün olarak görebildiğimiz zaman, çözümler de kolaylaşır. Ama, herkese yüksek öğrenim fırsatı verme konusunu, sorumlu Bakanlık özerk üniversitelerin üzerine yıkmağa, özerk üniversiteler de, sanki yapılacak hiçbir şey yokmuşcasına, omuz silkmeğe kalkınca, olanlar üniversite kapılarına yığılanlara oluyor.

(*) Milliyet, 3.5.1974

SİNEMA VE EĞİTİM

TÖB — DER, bütün eğitim sorunlarında olduğu gibi, ülkemizde sinema ile eğitim konusunun da önce dünya ölçüsündeki toplumsal hareketler ve bunların bizimle olan ilişkisi ve paralelleri açısından bir değerlendirme yapılarak düzenlenmesini zorunlu saymaktadır.

Şöyle ki:

Günümüzde, bütün dünyada yoğun bir toplumsal mücadeleler silsilesi görülmektedir. Bu mücadelelerin bir yanı ulusların gelişmiş ülkelere karşı var olma savaşlarıdır. Ama öbür yandan bu mücadelelerin sınıfsal bir nitelik gösterdiği de meydandadır. Gittikçe sertleşen bu var olma mücadeleleri, kıtalara, ülkelere göre farklılıklar göstermekteyse de, bu nitelik, çağımız toplumsal gelişme ve mücadelelerinin ortak yanını oluşturmaktadır.

Böyle olunca, eski düzenin kurumları da ayakta kalabilmek için yeni nitelikler kazanmakta, hızla değişmekte ve karşıt yeni kurumları, kavramları, gelişmeleri, daha başında şartlandırma; mümkünse yoketme ya da yozlaştırma yolunda her türlü çabayı göstermektedirler.

Dünyanın bu çok genel görünümü içinde bizim durumumuz değerlendirilmelidir. Biz de gelişmiş ülkelerin birçok alanda etkisi, hatta baskısı altındayız. Bunun birçok alanda, her alanda somut örneklerini görmek - göstermek mümkündür. Ancak biz konumuzun sınırları içinde kalmak amacıyla, TV deki çeşitli dizi filmleri, konulu filmleri, eğlence ve spor programlarının niteliklerini, ticarî sinemalardaki filmlerin çoğunluğunu rahatlıkla hatırlıyabiliriz.

Gelişmiş ülkeler, her alandaki yoğun üretimlerinin yanı sıra kültür alanındaki ürünlerini de, kendilerinden yana olan kesimler aracılığıyla çoktanberi ülkemizde egemen kılmaya çalışmakta ve belli ölçüde başarı kazanmaktadırlar. Her alanda olduğu gibi Türk kamu oyunu belirli hedeflerle şartlandırmakta, bu yolda elden gelen çabayı sürekli olarak harcamaktadırlar. Gerek TV da, gerek ticarî sinemalarda piyasaya sürülen filmler halkı çoğu zaman ciddi konulardan uzaklaştıran, halkın bilinçlenmesini ters yönde etkileyen nitelikteki filmlerdir. Buna engel olma çabalarının hemen hemen yokluğu da dikkat çeken bir noktadır. Kaldı ki, bu siyasal şartlandırma çabalarına, sinema eserinin ticarî bir meta olması nedeniyle, gelişmiş ülkelerin zengin bir gelir kaynağı olmasını da ekliyebiliriz.

Bu durumda bizim öncelik taşıyan konularımız nedir?

İçinde bulunduğumuz koşulların ağırlığı açıktır. Toplumsal gelişme çabalarımız çeşitli baskı ve engellemelerle karşı karşıyadır. Sorunlar çoktur.

Önce, dış baskılara karşı kendi sorunlarımızı gerçekçi bir şekilde saptamak ve bunları somut, inandırıcı yöntemlerle savunabilmek zorundayız.

İkinci bir nokta, dış baskılara ve bunun yerleşik, şartlanmış güçlerine karşı çeşitli sorunlarda hazırlıklı olmak, gereken mücadeleyi yapabilmektir.

Üçüncüsü, ülkemizdeki çağ gerisi koşullara karşı mücadele konularıdır. Her konuda koşulları olumlu yönde, Türk ulusunun çağdaş isterleri yönünde oluşturma çalışmalarının yapılması gereklidir. Bu çalışmalar, aktarma, soyut düşüncelere değil, Türk ulusunun hayatına, toplumsal yapısına, gerçeklerine dayalı olmalıdır.

Kültür - sanat alanı da, bütün bu toplumsal olaylar ve gelişmeler içindeki konulardan biridir. Söz konusu bütün çelişkiler bu alanda da sürmektedir. Ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler, kültür alanında da etkinlik göstermekte, yoğun kültürel faaliyetlerde bulunmakta, gelişmekte olan toplumları kendi kültür - sanat ürünleriyle sürekli etki altında tutmaya çalışmaktadırlar. Kültür - sanat alanı her türlü şartlandırma faaliyetinin kolaylıkla ve yumuşaklıkla, çoğu zaman farkettirmeden gerçekleştirilebileceği çeşitli konuları ve araçları kapsadığından, etkinliği de o derecede yaygındır, yüksektir. Gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülkelerin kültürel üretimleri ve faaliyetleri karşısında bir aşağılık duygusuna kapıldıkları da gözlenebilen bir gerçektir.

Sinema alanı da bütün kültür - sanat - eğitim konuları gibi, bu yoğun dış ve iç etkilerin baskısı altındadır. Bunun en tipik bir örneği, dünkü 4 Nisan tarihli Milliyet gazetesinin Oscar ödülleri konusunda 1. sayfadan verdiği haberdir. Bunun yanı sıra, ülkemizdeki sinemacılığın her kesiminden insanların katıldığı ve kendi öz sorunlarımızın tartışıldığı şu simpozyumdan bir satırla bile bahis yoktur.

Sinema ile eğitimin amacı da, elbette ülkemizin genel eğitim politikası amaçlarından farklı olmayacaktır. Halkın bilinçlenmesi, çağdaş değerleri kavraması, kişilik sahibi ve yeteneklerini kullanabilen yaratıcı nitelikli bireylerin yetişmesi için, okulda ve günlük hayatta etkili bir öğretim ve eğitim aracı olarak kullanılması gereken sinema; yurdumuzda bu fonksiyonlarından hiçbirini yerine getirmemektedir.

Sinema'nın eğitim aracı olarak düzenlenmesini TÖB — DER'de elbet benimsemektedir. Ve bunu zorunlu saymaktadır. Bu konudaki sorunlarımızı üç kesimde toplıyabiliriz:

1 — Okulda sinemanın eğitim aracı olarak kullanılması,

2 — Yaygın eğitimde, günlük hayatın içinde yoğun bir eğitim aracı olması,

3 — Bu hizmetlerin görülmesi, bütün yurda yayılması için eleman yetiştirilmesi, yani sinemacılıkla ilgili eğitimin düzenlenmesi.

Sinema, hem okul içinde, hem de yaygın eğitimde kullanılması gereken bir eğitim aracıdır. Ama ülkemiz-

de bu yolda bir faaliyetin varlığı hemen hemen söz konusu değildir. Okul dönemindeki eğitim için olduğu kadar, belki ondan da çok, yaygın eğitimde sinema'nın ülkemizde fonksiyonel kılınması, herkesçe bilinen nedenlerle bir zorunluktur. Günümüzün, «beşikten mezara» kadar eğitim ilkesinin yürütülmesinde, sinema ağırlık kazanmıştır. Ama biz bundan yararlanamamaktayız.

Günümüzün dünyasında yalnızca okul çağı eğitimi yetersiz kalmakta, insanların gereği gibi yetişmelerine, topluma intibak etmelerine yetmemektedir. Kaldı ki ülkemizde okul çağı eğitiminin bilinen yetersizliği, yaygın eğitimin önemini artırmaktadır. Sinema bu açıdan da ağırlık kazanmaktadır. Ama yine belirtmeliyiz ki, ülkemizde bu yolda etkili çalışmalar yoktur, hatta hiçbir çalışma yoktur. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki «Film ve Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi», okul eğitimine yönelik bir kuruluştur ve bunun dışında da devletin zaten sinema alanıyla ilgili bir kuruluşu yoktur. Kaldı ki, adı geçen merkez, bugüne kadar (yarayışlı - yarayışsız) iki yüz kadar öğretici film üretebilmiştir. Üstelik bu filmlerin yaygınlık kazandığı da söylenemez. Devlet, bu konuda çeşitli toplantılarda, Millî Eğitim Şuralarında, alınan kararları uygulama çabası göstermemiştir. Bu sempozyumun da, yine özel bir kurum tarafından düzenlenmesi anlamlıdır. Üstelik, bu defa toplantının düzenlenmesine Turizm Bakanlığı katkıda bulunmuş, Millî Eğitim ve Kültür kesimi yine ikinci planda kalmıştır. Oysa bu konunun Turizm Bakanlığıyla hemen hiçbir ilgisi olmamak gerekir. Yani yalnızca sinema ile eğitim değil, sinemanın bir sanat olarak ele alınmasında da Turizm Bakanlığının hiçbir ilgisi olmamak gerekirdi.

Ülkemizde sinemanın eğitim alanında kullanılabileceği, iki resmi kuruluş vardır: Birincisi yukarda sözü geçen merkez, ikincisi TRT TV'udur. Radyo ve TV ile eğitim merkezi, 1952 de kurulmuştur. Film üretimine ise, 1960 dan sonra başlamıştır. Asıl olarak okullara yöneliktir. Halk eğitimine yönelik filmler ise çok azdır. Filmlerin konuları, okulların müfredat programlarının dışına çıkmaz. Bu merkezin elemanları, yaz aylarında açılan kurslar ve sınavlarla, öğretmenler arasından sağlanır. Seçilen elemanlar, hizmet içi eğitimle zamanla yetişir. Bu kurumda değerli genç sinemacıların bulunduğu, çeşitli vesilelerle anlaşılmıştır. Ancak, Millî Eğitim Bakanlığının donmuş bürokrasisi içinde, buradaki değerli elemanlar gereğince yaratıcı kılınamamaktadırlar. Hem birer eğitimci, hem sinemacı nitelikli birçok genç arkadaş, sıra memuru gibi görülmektedir. Kısacası eldeki potansiyelden, film üretimi yolunda yararlanılamamaktadır.

İkinci ve asıl büyük kuruluş olan TV da, elemanlarını yine kısa devreli kurslar yoluyla sağlamıştır. Ancak TV, Film Radyo ve TV ile Eğitim Merkezi elemanlarına adeta kapalıdır. TV yayınlarında bu merkezin hazırladığı filmlerin çoğuna yer verilmediği gibi, burada çalışan yetenekli elemanlardan da yararlanılmaz. TV ekranları adeta yalnızca TV kadrosunda çalışan kimselere ve ithal malı filmlere «tahsis» edilmiştir. Bu durum elbette ülkemizdeki potansiyelin TV ekranlarından gereğince yansımasına engeldir. Fakat Radyo ve TV ile Eğitim Merkezi elemanlarına, TV de bir olanak tanınmaz. Kurumlar arasında işbirliği işlemez. TV ekranlarının bu kapalılığı, yalnızca bu merkezin elemanlarını değil, aslında ülkemizdeki aydın potansiyelini de içermektedir.

Ama aynı TV, yayın günlerini haftada şeklen (6) ya, fiilen ise (7) ye çıkarır. Çarşamba, Pazar günleri saatlerce süren ve büyük paralara mal olan spor programlarını yayınlar. Bir yandan «enerji tasarrufu»ndan söz edilirken, öbür yandan haftada iki gün toplumumuz için hiçbir anlam taşımayan, hangi amaca hizmet ettiği belirsiz niteliksiz spor ve saçma sapan eğlence programları seyirciye TV nin gelişmesi diye sunulur. Eğitim TV undan söz edilirken, tersine, gitgide yoz eğlence ve spor programları yoğunlaşır. Türk halkı adeta zorla futbola, yoz değerler sistemine özendirilmek, şartlandırılmak istenir gibidir.

Bu iki resmi kuruluşun dışında ticarî sinemacıların da, eğitimle direk olarak etkili ilişkisi vardır. Ticarî sinemalar, insanların kendi istekleriyle ve seçimleriyle para ödeyerek gittikleri yerler olduğundan etkileri de doğal olarak yüksektir. Ancak, bu sinemaların da herkesçe bilindiğinden biz yalnızca değinmekle yetiniyoruz.

Sinema'nın eğitim aracı olarak düzenlenmesi için gereken en önemli unsur olan «eleman» yetiştirilmesi konusunda ise, Ülkemizde hiç bir kurum yoktur. Oysa herhangi bir alanda ülke çapında faaliyet gösterebilmek için herhalde ihtiyaç duyulan ilk unsur, o alanda yetişmiş insan gücüdür.

Türkiye'nin çeşitli meslek okulları vardır. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi vardır, Devlet Konservatuvarları vardır. Ama, sinema ile ilgili bir okulu nedense yoktur. Sinema'nın eğitim aracı olarak düzenlenmesinde ve gerçekten uygulanabilir olmasında, tamamen bağımsız bir sinemacılık okulunun (tıpkı Konservatuvarlar, Akademiler gibi) kurulması gerekmektedir. Sinema'nın, ülkemizde eğitim aracı olarak gerçekten etkin olabilmesi için, bütün ihtiyaçların, kaynakların, olanakların tespiti, önceliklerin belirlenmesi bunların **Türkiye'nin gerçeklerine dayalı** olarak plânlanması, kurumların uyumlu çalışması sağlanmalıdır. Elbet, bütün bunların gerçekleşebilmesi, devletin **gerçekten ulusal bir eğitim ve kültür politikasına sahip olmasıyla,** bunu inançla - sabırla uygulamasıyla mümkün olabilecektir.

Bu uzun vadeli tedbirlerin yanı sıra alınabilecek kısa vadeli ve derhal uygulanabilecek tedbirlerin bazılarını da şöylece sıralıyabiliriz:

— En etkin araç olan ve etkinliği gitgide artacak TV nun mutlaka ve içtenlikle eğitim amacı, gerçek ulusal eğitim amacına yöneltilmesi;

— TV yayınlarında TV kadrolarının dışındaki ulusal aydın potansiyelin değerlendirilmesi, bundan en geniş anlamda yararlanılması, bu yolda teşvik edici tedbirlerin alınması;

— Film Radyo ve TV ile Eğitim Merkezinin elemanlarının üretimlerinin bürokratik engeller ortadan kaldırılarak artırılması; bu elemanlardan etkin biçimde yararlanılması;

— Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür Müsteşarlığı,

DÖNÜŞ

Celâl ÖZCAN

(Ne de güzel dalmışlardı derse!. Kapı vurulmadan açılınca, o yöne dönmüşlerdi. Müdür, hemen önündeki «yabancı» ya yol gösteriyor, «Buyrun Beyefendi» diyordu.. «Beyefendin» nin, ilk bakışta sevimli bir görünüşü vardı. Üzerinde ütülü, göz alan bir giysi.. Ceketinin sol üst cebinde ak-ipek bir mendil. Boynu kalın. Saçı taralı, parlak. Ayakkabıları tıpkı ayna!. Tuhaf bir gülümsemeydi dudaklarındaki. Öğretmene sokuldu. Yüzü birden sertleşti. Bir iki dakika kadar, mırıltıyla konuştular. Sonra dışarı çıktılar.. Öğretmen, çıkarken kızgın görünüyordu. Baş sallıyordu../

Bir saat kadar sonra geldi. Sinirli bir durumu vardı. Konuşmuyordu. Çocukların körpe dudaklarında, küçümencik dudak büküşler.../ Aradan az geçti; sert, hoyrat bir motor sesi; öğretmen pencereye koştu.. Son model bir arabaydı ses veren. Baktı; direksiyondakini tanıdı. Az önceki «Beyefendi» ydi.. Dudaklarına garip bir gülme gelip yayıldı.. Sonra çocuklara döndü. Derin soluk alıp verişlerle daha bir parlamış, kocalmış gözlerine tüm sınıfı yeniden sığdırıvermişti.)

(Aradan az bir zaman geçince... Bu kez gelenler «Hadi bakalım hoca, yürü!.» demiş, koluna girmiştiler.. Böylece başlamıştı yolculuk!..

Sınıfta, «Neye ki?.» sormuştu bakışlar, o küçümencik, kıpır kıpır gözler... Yavrucaklar donmuş gibiydiler. Ellerinde kalemler, ellerinde defterler. Yarı açık, kapalı kitaplar önlerinde... Bakışları öğretmenlerinde.. Öyle. Garip.

Çocuklar, ben, bir «gezi» ye çıkıyorum. Kurs gibi bir şey bu. Belki bir süre gelemem. Ama, bir gün mutlaka döneceğim. Derslerinize iyi çalışın. Çok çok okuyun. Yakında kavuşmak umuduyla sağlıcakla kalın yavrularım.»

Bir ağlamadır ardında. O gözler, o körpecik yürekler, biçim değiştirip sel olmuştu sanki. Peşine düşmüş çağlayanlar gibi

---

Köy İşleri Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli devlet kuruluşlarının her türlü konuda kısa film yapımcılığını desteklemeleri ve kendi konularında nitelikli kültürel - eğitsel filmin çok sayıda üretilebilmesi için bütçelerine ödenek konulması, bu yolla TV yayınlarına kaynak sağlanması, yerli sorunlarımıza ilgi çekilmesi;

— Bütün illerde, halen mevcut olan Halk Eğitim Merkezleri, Müzeler, İl Halk Kütüphaneleri, galeriler ve benzeri kültür - eğitim kurumlarında sürekli, çekici çalışmalar yapılması ve düzenli olarak nitelikli film gösterilerinin düzenlenmesi;

— Ticarî sinemalarda bu filmlerin kaçamak yapamayacak şekilde gösterilmesi için gerekli mevzuatın çıkarılması;

— «Halk ilgilenmez ki» sabit fikrinden vaz geçilerek, TRT nin «haber» yayınları sonunda verilen spor haberlerinden önce ve özel sinyal müziğiyle sunulacak, ülkemizdeki ve bütün dünyadaki kültür - sanat - bilim - teknik çalışmalar ve gelişmelerle ilgili haber ve röportajların tıpkı spor programlarında olduğu gibi sürekli olarak verilmesi ve bunlara eklenebilecek programların düzenlenmesi;

— Elbet bütün bunların sistemli biçimde gerçekleşebilmesi için, devlet'in bütün bu konuları bir an önce ele alması gerekmektedir ve bu bir tarihî sorumluluk olmuştur.

Bu sorunların pratikte çözümlenebilmesi için de Sayın Nejat Özön'ün sempozyum'un ilk günü verdiğ tebliğde belirlediği «Sinema Kurumu» nun kurulması kaçınılmaz ve özlemle beklenen bir zorunluktur.

Beni dinlediğiniz için TÖB — DER adına teşekkürlerimi sunarım.

Ankara ve İstanbul Sinematek Dernekleri tarafından düzenlenen «Türkiye'de Sinema Alanının Düzenlenmesi» konulu simpozyum'da TÖB — DER adına verilen «Sinema ile Eğitim» konusundaki bildiri.

varlığıyle bütünleşircesine ona doğru akıyorlardı...)

***

İki yıl üç ay geçmişti aradan. Şahin Sel öğretmen'in geziye çıkışından bu yana.../ Oysa, daha masal çağında çocukların, nice geziler anlatmıştı herbirine. Kafdağından, yer-altı evrenlerinden, masalsı aydınlık günlerden. Gerçeklere sığdırdığı... Açmış ağızlarını dinlerler. Elleri çenelerinde, dalarlar o gezi'lere. Kıpırtılı gözleri can can.../

Dönmüştü işte..

Dolayını fırdönen bir evren gibi çocuklar. Beş, ya da on kişi.. Evine kadar gelmişler, yanını yöresini almışlar, birlikte okula geliyorlar.. Ne beş'i, ne on'u.. Binlerle bir evren sanki bunlar.. O eksen, çocuklar evren. Habire yüzüne gözüne, giysisine, ayağına-adımına, izine bakarlar. Dökülmüş saçına, kırarmış saçına bakarlar. Ne diyecek, nasıl çıkacak sesi?.. Onun için salt, arada susmaları..

Selvi kız, öksürüp konuştu:

— Ne iyi raslantı öğretmenim! Bu gün, sıra bizim sınıfta.

— Ne sırası bu?..

Hepsi birden yanıtladı:

— Yerli Mallar Haftası şöleni..

— .....

— Siz de geldiniz, daha güzel olacak öğretmenim!.

— Özlemiştik sizi biz...

— Ne iyi oldu!..

— .....

Hep susar o. Ne söylesin ama!. İstiyor, elbet bir şeyler söylemek istiyor. Ama olmuyor ki.. Tutulmuş gibi dili.

«Ne iyi oldu!.» / «Elbet iyi oldu çocuğum»

Az ilerde, iki üç adım hemen, kocaman avlu. Okulun çığlıklara aşılı, yemişlere aşılı avlusu. Tüm doğa, tüm evren orada. Şahin Sel öğretmeni çekip içine alan. Heyecanla, özlemle, istekle... «Ne iyi oldu!.»

«Kaç yıl geçti aradan?» diye düşündü. «İki yıl, üç ay» dı hesabı. İkide'ydi şu çocuklar. Beş'e gelmişler. Sekiz yaşındaydı çoğu. On olmuşlar, onbir, oniki olmuşlar.../ Kararan gözlerini yumdu.. açtı. Tek adım daha; avlunun demir parmaklıklı kapısıyle yüzyüze geldi. Demir parmaklıklı kapılar, pencereler.. Taa oralarda.. Bir dudak bükümü geçmişti ki zaman, çocuklar yol verdiler ona. Kapıya daha yaklaştı. Birden durdu. Elini uzattı. Eli, öyle, donmuş gibi durdu havada. Titremeli.. Açamadı. Başını demir çubuklara yasladı. Kıpırdadı. Parmaklığın birini avuçlarına aldı. İkincisini de sığdırdı sonra, oraya. Paslı rengiyle, hoyrat katılığıyle demirler, soğuktu. Uzayan yollarcasına düşünceleri bir mızrap gibi vurdu parmaklıklara. Kapı saz oldu; kendisi yüzyılların soylu bir ozanı. Her devinişte, her titremede yüzyılların ezgileri, haykırıları dağlar boyu dile geldi. Her kıpırdanışta, yüreğiyle beraber.. Bu sazın telleri yollarına dikilmiş, gerilmiş demir bağırlı yürekler gibi alaylıydı. Hoyrat tanlamasıyle dağlayan, taa içlere işleyen.../ Bir baş dönmesi daha.. Her şey sustu sanki. Kararan bir dünya içinde buldu kendini. Sert, katı seslerle karışık homurtulu adımlar duydu. Birden bir vuruş başında. Şimşekler, yıldırımlar, bir açılan, bir kapanan kapılar, pencereler, taa oralarda... Silkindi; olmadı. Rutubetli, ürpertili, kurşunlu bir dünyaydı onu yutan; dünyaya benzemez. Kulaklarında tekerlekler döndü. Göğsüne fırtınalar vurdu. Parmaklığın dar geçidini aşıp yüzüne, gözüne indi...

«Kaç yıl geçmiş» ti ki aradan, bir el, bin oldu sanki.. Parmaklıklı dünyanın kalleş sesini bir dokunuşta susturdu. Kapıların gıcırtılı gürültüsü yenik, sönük. Bir uğultu salt şimdi.

— Ben açayım öğretmenim!. deyince küçümencik ellerden biri, kapılar çığlıklı evrene açılıverdi.. Şahin Sel gözlerini araladı. O an, çığlıklara karışan sabah yeli ve küçük zeytin dallarının kıpırtısı kulağını yaladı.. Gülümsedi. Hemen yanında, sağında solunda Kenanlar, Ayşeler, Aliler, Mehmetler... çoğalıverdi. Şahin Sel öğretmen birine eğildi. Kollarından tuttu, kaldırdı. Yavru'nun gözlerine derin baktı gözlerine. Yine gülümsedi...

— Hoşgeldiniz!..

O konuşmasa da, çocuklar, öğretmenlerinin gözlerinde, dudaklarında, yüzünün

kıpırdanan her ayrıntısında çok şeyler okuyabiliyordu..

Yürüdüler.

İki adım karşıda bir yapı. İçi çığlık dolu. Binlerle değeri örgüleyen yüreklerin soylu konağı. Geniş pencerelerin buğulu camları ardında bir sürü yüz daha, bir sürü göz.. Güleç, canlı... Meraklı ve şaşkın bir bekleyişin dili tutuk soluklamaların örgülendiği pencerelerde arkadaşları.. İnmek, inmemek kararsızlığını yenmenin kaygısı içindeler. Belli! Ama Şahin Sel öğretmen, bu kararsızlıkları gezginci ruhunun delicen çevikliğiyle utandırıp vuruyor yukarı. Merdivenlere... Sanki o gitmiyordu, yürüyen o değildi; hep-birlik çıkıyorlardı basamakları. «Tek» olmuşlar da...

— Bizim sınıfta öğretmenim...

— Ne iyi olacak, ne iyi olacak!. diye avuçlarını ovalıyor bir çocuk.

Üstteki kapının önünde Müdür ve öteki öğretmenler. Yani «arkadaş»ları.

— Hoşgeldiniz!.. Geçmişolsun'lar!..

Suskularla bir sürü soru, bir sürü karşılık..

— Şurda. Buyur Hoca, gir..

Karşıda bir «sofra». Sıralar yanyana dizilmiş. Üste örtü çekilmiş. Yerli yemişler dizilmiş ortaya. Tabaklarda yemekler. Masanın dolayında çocuklar. Koşadururlar. Öğretmenlerinin gelişine bu heyecanları. Onun onuruna.

Şahin Sel yutkundu..

Oturdular... Ne konuşuyorlardı acaba?. Evet, konuşuluyordu; ama ne?..

Müdür yemeye başladı. Ötekiler de. Eller, ağızlar deviniyor, durmadan.

Oysa, uzatamıyordu ellerini. Yüreğinde bir tepiniş, Bir çığlık, sonra tanımı güç bir susku. Ardından alacalı bir dünya. Kuş sesinden beter bir ötüş şuralarında...

— Hadisene Hoca!.. dedi Ahmet Bey.

Baş sallandı. Hangi anlamda kendi de bilmez.. Konuşamadı. Elbet «saniye» içindeydi bu oluşmalar../ Masalların uzunluğunca sustu sanki. Oysa nice konuşuyordu şu çocuklarla bakışan gözleri!/ «Yerli Mallar Şöleni»nin «yerli» konuğu öğretmen Şahin Sel, «yerli bir gezi»den dönmüştü de...

Bir an, durmadan devinen ağızlara, sonra arkadaşlarının aydınlığa tutmuş gözlerine baktı. Ama birden onlarla arasına bir kara perde indi. Orada bir kapı açıldı. Dönüşünde ilk uğrağı evinin kapısıydı bu. Karşısında avurtları çökmüş zayıf bir kadın: karısı. Hemen eteklerinde kara gözlerini babalarına dikmiş iki çocuk. Yüzlerine gün vurmamış. Solgun, sarı. İlk saniye donuk bakışlarla karşıladılar. Sonra o kucaklaşmalar, o ağlaşmalar... «Nettin de gittin Şahin'im?.» Bu tümce bir kaç kez vurdu kulaklarına. Sonra kendi ağzı oynadı. «Nettim de gittim, gitmeseydim!..»/ Gözlerini yumdu. Bir an öyle durdu. Durmadı oysa. Yine yürüdü yolları. Bir kez daha gidip döndü. «Ama kadınım, dedi sonra, olmuyor ki başka. Gitmeyince, görüp düşünmeyince, duymayınca bakılmıyor gerçeğe. Varılmıyor. Anla beni!»

Silkindi.

Bir «Amasya» elmasına uzandı eli. Bu kez daha bir kararlı, daha bir canlıydı. Sararmış yüzünün al elmada kana vuran görüntüsü gevrek bir gülüşe yöneldi. Elmayı ağzına götürdü. Karısı, iki çocuğu ve dolayında durmadan devinen öğrencileri adına, milyon kez istekle ısırdı «yerli yemiş»i. Varlığında utkuların görkemli haykırısı «garç» diye dile geldi. Gözlerini yumdu.. «Oohh!.» dedi Şahin Sel öğretmen, «ne tatlı!..»

HUKUK DEVLETİ ÜZERİNE

Avukat Halit ÇELENK

Hukuk devleti kısaca yasaların egemen olduğu devlet demektir. Böyle bir devlette yasalar tastamam uygulanacak, yasalar dışında keyfi işlem ve eylemlere yer verilmeyecektir. Bu tür bir yönetimde insan hak ve özgürlüklerine saygı duyulacak, bu saygı uygulama ile doğrulanacak, adil bir toplum düzeni kurulacak. devletin bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olacaktır.

Hukuk devletinin karşıtı Polis Devleti'dir. Polis Devleti türünde yasa kavramı yerleşmemiştir, yasaların yerini buyruklar, fermanlar almıştır. Yönetim keyfi eylem ve işlemlerle yürütülür. Devletin eylem ve işlemlerini denetleyecek bir kurum yoktur. Vatandaşın hak ve özgürlükleri kuru sözlerden ibarettir. Kişi dokunulmazlığı, özel hayatının korunması, konut dokunulmazlığı, haberleşme, seyahat özgürlükleri, düşünce ve inanç özgürlükleri, bilimsel araştırma özgürlüğü, basın özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü gibi kişinin temel hak ve özgürlükleri tanınmamıştır. Böyle bir devlette yargının bağımsızlığı, hakim teminatı ve tabii hakim ilkelerine de yer verilmemiştir.

Toplumlar yüzyıllarca Polis Devleti koşulları içinde yaşatılmışlardır. Egemen sınıflar, Polis Devleti iktidarını bazen kendilerini temsil eden bir kişi ve bazan da bir grup eliyle yürütmüşlerdir. İster şef, ister kral, hükümdar veya ister bir grup eliyle yürütülsün bu iktidarların yönetimi, Polis Devleti niteliğini sürdürmüştür. Polis Devleti, yönetilenlerin uyanması ve kendi haklarına sahip çıkmaya başlaması karşısında demokratik görüntüler içine girmek zorunluluğunu duymuş, iktidarını bu görüntüler altında yürütmeye çalışmıştır. Bugün yeryüzündeki faşist iktidarlar Polis Devleti türünün yeni örnekleridir. Biçimler, görüntüler değişmiştir ama gerçek nitelik, Polis Devleti olma niteliği değişmemiştir. Anayasalarla yönetilen ülkelerde de Polis Devleti yönetimine rastlanmaktadır. Bu ülkelerde Anayasalar demokratik bir kılıf görevi yapmakta, uygulanmamakta, halkı aldatmak, oyalamak için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Anayasamızda hukuk devleti ilkesi

1961 Anayasası ikinci maddesinde :

«Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayalı ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, Millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti'dir.» demektedir.

Anayasa Mahkemesi de hukuk devletini şöyle tanımlamıştır.

«Hukuk devleti demek, insan haklarına saygı gösteren ve bu hakları koruyucu, adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendisini yükümlü sayan, bütün davranışlarında hukuk ve Anayasaya uyan, bütün işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı bulunan bir devlet demektir. İnsan hak ve hürriyetlerinin ve toplumun huzur ve refahının güvenlik altına alınması ise, ancak ve ancak, hukukî durumlarda kararlılık sağlamakla olabilir.» (Anayasa Mahkemesi 25.2.1966 gün ve 751 sayılı karar)

Yine Anayasa Mahkemesi hukuk devleti'nin içerdiği bazı esasları da saptamıştır. Bu esaslar şunlardır :

1 — «Kazanılmış hak» kavramı hukuk devleti ilkesine dahildir.

2 — Kamu yararı düşüncesi olmaksızın çıkarılan bir yasa, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşamaz.

3 — Hukuk devletinde, kanunların, uygar devletlerin benimsediği hukuk ilkelerine uygun olması gerekir. (Anayasa Mahkemesi. 28.4.1965 gün ve 963/166 E. 1964/76 K.)

Öte yandan Anayasamız «Sosyal Devlet» ilkesinin gerekçesinde de şöyle demektedir :

«Sosyal Devlet, fertlere yalnız klasik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip, aynı zamanda, onların insan gibi yaşamaları için zaruri olan maddî ihtiyaçlarını karşılamalarını da kendisine vazife edinen devlettir. Modern Anayasa, asgari geçim şartlarından, sıhhi bakımdan, öğrenim imkanlarından ve hele barınacağı bir konuttan yoksun bir kişinin gerçek anlamda hür olamayacağını kabul eden zamanımızın hukuk ve siyaset ilmine ve devlet görüşüne uygun olarak fertlere ve vatandaşlara sosyal bir takım haklar tanımak zorundadır.

«Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife edinen zamanımızın devleti (refah devleti), iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabii olan işçi ve müstahdemleri her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri himaye edecektir.

«Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife için bir teminat değil, aynı zamanda toplum hayatının geleceği bakımından da demokrasinin en şaşmaz garantisidir.» (Kurucu Meclis tutanak dergisi C. 2 S. 35)

Görülüyor ki sosyal hukuk devleti ilkesi Anayasamızda yer almış ve Anayasa Mahkemesinin kararları ile de bir oranda açıklığa kavuşmuştur.

Geçmişte Uygulama

Ülkemizde 1950 - 1960 döneminde siyasal iktidar devlet yönetimini bir Polis Devleti niteliğine dönüştürmüştür. Anayasa ve yasalar rafa kaldırılmış, keyfi bir

yönetim kurulmuştur. Bir parti diktatörlüğü ülkeye egemen hale gelmiş, yargı organları üzerinde baskı yöntemleri uygulanmış, Danıştay kararları yerine getirilmemiş, yönetimi ellerinde bulunduranlar kendilerini «Lâyüs'el» saymaya başlamışlardır. Söz, düşünce ve basın özgürlüğü kısıtlanmış, muhalefete söz hakkı tanınmamış, devlet radyosu iktidardaki partinin propaganda aracı haline getirilmiştir. 6 - 7 Eylül olayları olarak bilinen tertipler ve benzerleri ülkede bir tedhiş havası yaratmıştır. Mutlu bir azınlık Millî Gelirin aslan payını kendine mal etmiş, halkın çoğunluğu asgarî bir geçim düzeyinden yoksun bırakılmıştır. Özel tahkikat komisyonları kurulmuş ve bu komisyonlara olağan üstü ve yasa dışı yetkiler verilmiştir. Siyasal iktidar Anayasa ve yasaların dışına çıkarak meşruluğunu yitirmiştir.

Bu yönetim 27 Mayıs hareketi ile durdurulmuş, yönetimin başında bulunanlar vatana hiyanet suçundan yargılanmış ve mahkûm edilmişlerdir.

Yönetimi ele alan Türk silahlı kuvvetleri yeni bir Anayasanın hazırlanmasına öncülük etmiş, Kurucu Meclis toplanmış ve bu Meclisce hazırlanan 27 Mayıs Anayasası Halkoyuna sunularak kabul ve ilân edilmiştir. Bu Anayasa 1950 - 1960 dönemi Polis Devleti yönetimine bir tepki olarak doğmuş, çift meclis, Anayasa Mahkemesi gibi kurumları getirmiş kişinin temel hak ve özgürlüklerine ve sosyal haklara geniş oranda yer vermiştir.

27 Mayıs'ı izleyen Koalisyon döneminden sonra, daha önce kapatılan Demokrat Partinin yerini bu partinin bir devamı olan Adalet Partisi almış ve kısa zamanda iktidara gelmiştir.

Anayasanın halkoyuna sunulması tarihinden beri 27 Mayıs Anayasasına karşı çıkan bu parti yöneticileri Anayasayı bir kez daha rafa kaldırmışlar, bu temel yasaya aykırı sayısız yasaları Meclisden geçirmişler ve kısa zamanda bir Polis Devleti yörüngesine girmişlerdir. 12 Mart öncesi bu dönemde öğretmenler üzerinde yoğun bir baskı yoluna gidilmiş, «Öğretmen Kıyımı» denilen uygulama aralıksız sürdürülmüştür. Danıştay kararları uygulanmamış, Anayasa hükümleri ihlâl edilmiştir. Kanlı Pazar ve benzeri olaylar günün siyasal iktidarı tarafından tertiplenmiş, kolluk kuvvetleri görevlilerinden bir kısmı da yer yer tertipçilere destek olmuştur.

Anayasanın uygulanmaması özellikle Üniversite gençliği üzerinde derin tepkiler yaratmıştır. Düzenlenen mitingler, yürüyüşler, toplantılar ve dağıtılan bildirilerle Anayasanın uygulanması temel hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesi ısrarla istenmiştir. Yurt düzeyinde Anayasadan yana, halkdan yana bütün demokratik kurumlar ve güçler demokratik hakların tanınması, Anayasanın uygulanması yolunda yoğun bir mücadeleye girmişlerdir.

İktidardaki yöneticiler bütün bu uyarıları ve baskı gruplarının ve basının isteklerini bir kenara iterek yasa dışı uygulamalarını sürdürmüşlerdir. Bu dönemde görevli kışkırtıcı ajanlar Üniversiteler, Sendikalar, Dernekler ve her kesimden vatandaşlar arasına girerek olayları tahrik etmişler ve çoğu kez olayların içine girerek suç işlemişler, sanık durumuna düşmüşler ve yargılanmışlardır. Böylece siyasal iktidar 12 Mart'a neden olarak gösterilen sosyal bunalımın doğmasında birinci derecede rol oynamıştır. Bu yıllarda siyasal iktidarın tertipleriyle 30'a yakın genç öldürülmüştür.

İktidar giderek Anayasa ve yasa dışı bir tutumu içine girmiş ve bir Polis Devleti yönetimi kurmuştu Sonunda 12 Mart Muhtırası, **«Metni ile»** iktidarın t tutumunu tescil etmiştir.

12 Mart sonrası

12 Mart'tan sonra Sıkıyönetim ilân edilmiş ve Mu tıranın tersi bir doğrultuda uygulamalar başlamıştır. Mart'ın suçladığı kurumlar, güçler ve kişiler hakkın hiç bir uygulama yapılmamış, 12 Mart öncesi dönem Anayasayı savunan kuruluş ve kişiler üzerinde ağır t baskı yöntemi uygulanmış, göz altına almalar, tutukl malar, insanlık dışı işkenceler, davalar birbirini izlemişt

27 Mayıs Anayasası «Lüks» ilân edilmiş, Anayasan temel hak ve özgürlükler ve yargı ile ilgili 60 madde değiştirilmiş ve bu Anayasa niteliğini büyük oranda yiti miştir. Adalet Partisi iktidarının yapamadığı, yapma cesaret edemediği bu işlemler Anayasa ve yasa değ şiklikleri bu dönemde gerçekleştirilmiştir. 12 Mart Mu tırasının metninde suçlanan kurum ve kişiler söz sahi olmuşlar ve etkin bir duruma gelmişlerdir.

Sıkıyönetimin kaldırılmasından ve seçimlerin yap masından sonra, 12 Mart dönemi uygulamalarından c saret alan Anayasaya karşı, tutucu ve gerici çevreler t terör havası yaratma yoluna girmişlerdir. Bilinen me kezlerden yönetilen ve komando denilen gençlik grupla toplantıları, okulları, yurtları basmaya, kendilerine ya daş görmedikleri öğretmen, öğrenci ve diğer kişileri te dit etmeye ve silahla yaralamaya başlamışlar, bu bas yöntemlerinde yersel yöneticilerin çoğundan da dest görmüşlerdir. Türk bayrağını, yıldız yerine bozkurt k fası koyarak yer yer çekmişler ve güya bunları başk ları yapıyormuş gibi tertiplerle baskı ve tahriklerini sü dürmeye çalışmışlardır. Bu tertipler halen de gittik yoğunlaşarak devam etmektedir.

Sonuç

Gerek 1950 - 1960 dönemi, gerekse 12 Mart önce ve sonrası Sıkıyönetim dönemi uygulamalarının, An yasamızın yukarıda esasları açıklanan hukuk devleti kesi ile bağdaşmadığı açıkça anlaşılmaktadır. 14 Eki seçimlerinden sonra kurulan Koalisyon Hükümeti H kuk Devletinin gerçekleştirileceği yönünde vaadlarda b lunmuştur. Bu konuda bir değerlendirme yapmanın e ken olduğu açıktır.

Demokratik hak ve özgürlükler için mücadele ulu ların hayatında yıllarca sürmüştür. Yurdumuzda da sü mektedir. Hukuk Devleti, hâlâ toplumumuz için «Ul şılması gereken bir hedef» olarak karşımızda durmakt dır. Anayasada ve yasalarda yapılan değişikliklerle kıs lanan temel hak ve özgürlüklerin yeniden kazanılma için böyle bir mücadele zorunludur. Mücadele, kısa v deli bir mücadele değildir. İnançla, sabırla ve kararlılık sürdürülmesi gereken bir mücadeledir. Başarı ancak ö gütlü ve bilinçli bir çalışma ile sağlanabilir. 12 Ma uygulamalarını halkımız onaylamamış ve bu tutumu oylarıyla ortaya koymuştur. Halkın onaylamadığı benir semediği bir uygulamanın sürekliliği olanaksızdır. B gün yurtsever, halkdan ve 27 Mayıs Anayasasında yana, demokratik kurallara bağlı bütün kuruluş ve kiş lerin, Hukuk Devleti ilkesinin gerçekleşmesi yönün çaba göstermeleri ve amaca varabilmek için gerekli b tün önlemleri almaları kaçınılmaz bir yurt görevidir.

İLKEL SERMAYE BİRİKİMİ

«Eğer (para) yüzlerinden birisinin üzerinde bulunan tabii bir kan lekesi ile dünyaya gelmişse, sermaye, tepeden tırnağa kana bulanmış ve gözeneklerinden kan ve çamur sızar halde gelmiştir dünyaya.

Yüzde on kâr söz konusu oldu mu, her yerde kullanabilirsiniz onu; yüzde yirmi kâr görürse hırslanır, yüzde elli kâr olunca çılgınca hareketlere kalkışır; yüzde yüz kâr varsa bütün insanî kanunları çiğneyip geçer; yüzde üçyüz kâr elde edeceğini kestirince darağacına gitmek ihtimali de olsa işlemeyeceği cürüm yokur!»

İnsanlık tarihinin en son sömürü düzeni kapitalist ıstemin kalbi olan sermayenin ne denli acımasız ve ırvasız olduğunu, içinde yaşadığımız yüzyılın bir önceıde, yukardaki satırların yazarları görmüş ve dünyaya ıylece haykırmışlardı.

Aslına bakacak olursak, özgürlük adına, kardeşlik lına, eşitlik adına milyonlarca emekçinin kanına giren, ıcuğuyla, erkeğiyle, kadınıyla milyonlarca sömürge halnın nesillerine vahşi hayvanlar gibi son veren, yağacılık, talan ve katliamlarla varlığını yeşerten ve süriren bu sömürü düzenine, sermayeye ve onun karınışlarına bu kadarcık suçlama bile azdır.

1866 yılında Hindistan'ın yalnız Orissa bölgesinde r milyondan fazla Hintli açlıktan ölürken, bu aç innlara yüksek fiatla tahıl satanlar, bunu, sermaye ve ıun düzeni yararına yapıyorlardı.

1703 yılında, öldürülüp başının derisi yüzülen her zılderili için 40 sterlinlik ödül verme kararını alan ahkemeler, bunu, sermaye ve onun düzeni yararına ıpıyorlardı.

Java adalarından, çalıştırılmak üzere, vahşi hayınlar gibi tuzaklara düşürülerek kaçırılan, zincire vurup zindanlara atılan, sonra da gemilere bindirilip mahnlere tıkılarak modern kölelik sistemine hizmet edelmeleri için uygar Avrupa ülkelerine taşınan ve makilerin çarklarına savrulan yerli ada halklarına bu melimi yapanlar da sermaye ve onun düzeni yararına ıpıyorlardı bunu.

Başta İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve dir Batı Avrupa ülkeleri olmak üzere bugünün sözde ygar, müreffeh, gelişmiş, ileri uluslarının daha doğrusu içinde yaşamakta olduğumuz en «İnce» sömürü düzeninin anavatanı olan bu ülkelerin tarihleri biraz eşelenecek olursa, altından inanılmaz alçaklıklar, cinayetler, katliamlar çıkar.

Yurdumuzda da kapitalist yoldan kalkınmayı, her mahallede birer milyoner yetiştirerek «küçük Amerika» olmayı, sermayenin çıkarlarını, bozuk düzenin çıkarlarını savunanlar vardır ve geçmişte de olmuştur. Bu kimseler bugün güçlüdürler, egemen sınıflara dahildirler, onların sözcüleri, destekçileri hatta bizzat kendileridirler. Her gün yayın organlarında çarşaf çarşaf reklâmlarla bu bozuk düzeni renklendirmeye, kitlelerin gözüne şirin göstermeye çalışmakta, dünyanın hemen hemen her yerinde tam bir çöküntüye uğramış yüzünü boyalarla, pudralarla genç göstermeye çabalamaktadırlar. «Adalet», «eşitlik», «kardeşlik», «refah», «mutlu gelecek» sözcüklerini bozuk plâk gibi durmadan tekrarlarken halktan yana güçlerin çanına ot tıkmak için her türlü işkenceyi, alçaklığı yapmaktan çekinmemekte, böylelikle kötülüklerini, pisliklerini, haksızlıklarını sürdürmeye uğraşmaktadırlar. Yani sömürü düzenini korumakta, gençlik aşılarıyla onun kalan ömrünü uzatmaya çabalamakta, aslında can çekişen sınıflarının yani burjuvazinin ölüm kalım savaşını vermektedirler.

Gerçekten bu düzen bu denli savunulmaya, sürdürülmeye yaraşır bir düzen midir?

Gerçekten bu düzen, âdil halktan yana bir düzen midir?

Gerçekten bu düzen gül gibi çocukların, temiz, sağlam Anadolu insanının özlediği, onu mutlu edecek bir düzen midir?

Her an önümüze temcit pilavı gibi sürülen ve örnek alınmak istenen «batı uygarlığı»nın temelinde gerçekten eşitlik, kardeşlik, refah, mutluluk mu yatmaktadır?

Doğruyu bulmak için kapitalist düzenin yani bir anlamda uygar Batının bu uygarlığının temellerine bir göz atmak yararlı olacaktır.

Kapitalizmin varlığı, yeşermesi ve doğuşu için gerekli unsurlardan birisi «ilkel sermaye birikimi» denilen olaydır. Bu ilkel sermaye birikimi olayı sırasında da, kapitalizmin can damarlarından bir diğeri yani ücretli işçiler de düzenin çarkına girerler.

Bu olgular nasıl meydana gelmektedir?

Konuyu daha iyi kavrayabilmek için yine geçmişin bir özetini yapmaya çalışalım.

Kapitalizm öncesinde, feodal düzende, üretim, küçük üreticiler ve zanaatkârlarca yönetiliyordu. Tarım, temel üretim biçimiydi. Toprak ise başlıca üretim aracıydı. Köylüler toprağa bağlanmışlardı ve toprak sahiplerince sömürülüyorlardı. Bazı basit üretim araçları —orak, bir kaç davar, v.s.— köylülerin mülkiyetinde olabiliyordu. Yani, feodalizm, küçük üreticilerin —kişi olarak bağımlı ama bir miktar toprağa ve bazı basit üretim araçlarına sahip olan— sömürüsüne dayalıydı.

Kapitalist düzende küçük üreticiye, toprağına bağımlı kişilere değil fabrikalarda çalışacak ve işgücünü serbestçe satabilecek «Ücretli işçi»lere gereksinme vardır. Küçük üreticinin ücretli işçi olabilmesi için ise önce toprağından kopması gerekmektedir. Yani kapitalizmin zincirlerine ayak atabilmesi için önce feodalizmin zincirlerinden boşanması lâzımdır. Tekrar edecek olursak, bir küçük üretici ancak feodal toplumun tüm üretim koşullarından kurtulduğu ve bağımsız olarak çalışma olanağını elde ettiği zaman «Ücretli işçi» olabilir. Ayrıca kapitalist düzen, üreticinin ücretli işçi olabilmesi için feodal toplumda —ne oranda olursa olsun— sahip olduğu üretim araçlarından tüm olarak vazgeçmesini, onlardan kopmasını şart koşar.

İşte «İlkel sermaye birikimi», bir yönüyle, üreticilerin topraktan ve diğer üretim araçlarından tamamen kopmasını kapsar. Bu olay, yani kapitalistler için çalışacak ve artı-değer üretecek ücretli işçilerin ülke **içinden** temini, düzenin yeşermesine, gelişmesine yetmez. Bunun sonucu, ilkel sermaye birikiminin diğer biçimleri doğar. Yani sömürgecilik yoluyla dünyanın talan edilmesi tüm zenginliklerin —insan gücü başta olmak üzere— Batı Avrupa sömürücü imparatorluklarına akması, köle ticareti.. v.s.

Köylülerin zorla topraklarından atılmaları ve mülksüzleştirilerek ücretli işçiler kervanına katılmaları, dışta ise talan, katliam gibi yollarla sağlanan sermaye birikimi yollarını teker teker inceleyelim.

Köylülerin topraklarından atılarak şehirlere sürülüp ücretli işçiler durumuna getirilmelerinin en ilginç örneği 15. yüzyıl sonlarında İngiltere'de görülür. 15. yüzyıl ortalarında İngiltere'de yün imâlatı yapan büyük dokuma manifaktürleri, üretim arttıkça, daha fazla yün —hammadde olarak— gereksinme duymaya başladıla Bu istek doğal olarak kırsal alanlardan sağlanacakt Yani ne kadar fazla koyun yetiştirilirse bu işletmeleri yün gereksinmesi o denli karşılanacaktı. Bu ihtiyacın ar masıyla birlikte yün hammeddesinin de fiatı arttı. B durumda İngiltere'nin kırsal bölgelerinde egemen ola büyük toprak sahipleri, senyörler toprağı işlemek yerir koyun yetiştirmeyi ve elde edecekleri yünü şehirdel manifaktür sahiplerine satmayı daha kârlı buldular. T hıl üretimi bir getiriyorsa yün üretimi beş getirecekt Daha önceleri de özetlediğimiz gibi koyun çiftlikleri hı line getirilecek bu topraklarda küçük üreticiler üreti yapıyorlardı. Toprakların köylülerin ellerinden gitmem si için önceleri o devrin hükümeti bir çok kanun ve kı rarnameler çıkardı. Ama İngiliz toprak sahiplerine bur lar vız geliyordu. Önemli olan koyun besleyip yün sı tarak ceplerini doldurmaktı. Onların cebine girecek b kaç fazla sterlin pahasına yersiz, yurtsuz, topraksız kı lacak aç binlerce köylü ailesinin durumu senyörleri zer rece ilgilendirmiyordu. Toprak rantını da arttırarak yol sul köylüleri iyice topraksızlaştırdılar. Köylüleri tarla lardan, çayırlardan zorla sürdüler, zorbalıkla ele geçi dikleri bu yerlerin etrafını çitlerle çevirip çayırlar hı line soktular. Bu haksızlıklara karşı, köylülerin hiç bi dayanağı, koruyucusu yoktu. Ayaklandılar. Direndile Ama her seferinde devletin silahlı kuvvetleri soyguncu lardan yana oldu, onları korudu, servet adına, para ad na soyulan bu açlar ordusunu ezdi. Köylüler, toprakla rından edildikleri yetmiyormuş gibi, bir de büyük ceza lara çarptırıldılar, sırasında öldürüldüler. Geriye bi tek yol kalıyordu: Boyun eğmek ve şehirlere gidere ücretli işçiler ordusuna katılmak. Saatler boyu şehir sö mürgenleri için, kapitalistler için artı-değer yaratmal en düşük ücretlerle en kötü koşullarda çalışmak.. Başk seçim hakları olmayan ücretliler böylece ilkel sermay birikiminin yurt içi aşamasını meydana getirdiler. Bü yük topraklar ise çok az sayıda kişinin elinde kaldı. B mülksüzleştirme süreci 18. yüzyıl sonlarına dek sürdü 18. yüzyılda ise bu **soygun** yasalaştırıldı. Fransa'da d 17. ve 18. yüzyıllarda buna benzer hareketler oldu. Av rupa ülkelerinin çoğunda bu süreç, biçim olarak fark lılıklar gösterse de, yer aldı. Doğmakta olan kapitalizm serbest işçi elleri sağlandı. **Modern proletarya** da böyle likle doğdu. «16. yüzyılın Leyde'li müteşebbisleri bu sı nıfı şöyle nitelendirdiler:

(İçlerinden birçoğunun kadınların ve çocukları yükünü omuzlarında taşıdığı ve **kollarıyla kazanabilecek lerinden başka hiçbir şeyleri olmayan** yoksul ve muhta insanlar)

Bu proletaryanın ataları da daha 1247'de (kol gü cüyle para kazanan insanlar) diye nitelendirilmişlerdi.. Başka bir deyişle üreticilerin üretim araçlarından yok sun bırakılması, işgüçlerini sermaye sahiplerine satara hayatta kalabilen ve yarattıkları artı-değerden sadec sermaye sahiplerinin yararlandığı bir proleterler sınıfı doğurmuştur.»

(devamı var

DÜNYA ÖĞRETMENLERİNDEN HABERLER

LUSLARARASI HABERLER

OECD Sendikalar Danışma Kurulunun eğitim sorunı ile ilgili çalışma gurubu, 1974 Ocak ayında yapılan ın toplantısını OECD'nin 1974'de düzenlemeyi tasarlağı iki büyük konferansa ayırmıştır. WCT'nin (Dünya ğretmenler Konfederasyonu) de katıldığı toplantıda alıan bu karar, WCT ve bağlı kuruluşları için olduğu kaar, genellikle sendika hareketi için de özel bir önem tamaktadır. Bu konferanslardan biri «Belirli aralıklarla enilenen eğitim» (Recurrent Education) konusundadır. Kasım sonu - Aralık başlangıcı), diğeri ise «Öğretmenlen değişen rolleri» (27 - 29 Kasım) sorununu inceleyektir.

Birinci konferansta başlıca üç husus tartışılacaktır :

— Eğitim izni

— Eğitim ve kadınların istihdamı

— Yenilenen eğitimin ekonomik yönleri

Öğretmenlerin değişen rolleri konulu konferansa gence, aşağıdaki noktaların incelenmesi önerilmiştir :

— Öğretmenlik mesleğinin icra edildiği çerçevenin eğiştirilmesi

— Çalışma şartlarının düzeltilmesi ve öğretmen ihiyaçlarının karşılanması

— Yeni öğretim ve yetiştirme standartları

— Maliyet ve planlama bakımından çıkarılacak souçlar.

Her iki konferans için, sendika hareketi gerek ulusal erekse uluslararası düzeyde çalışma gurupları teşkil etniş, böylece konferansın hazırlanmasında aktif ve etkin ir rol almakla birlikte, bu iki konferansa katılacak olan ükümet ve diğer kuruluş temsilcilerinin dikkatlerine unulacak açık - seçik bir sendikal görüş hazırlamaya koulmuştur. Söylemeye hacet yoktur ki, WCT ve bağlı kuuluşları, üyelerinin ve genellikle tüm eğitim personelinin ıkarlarını savunmak ve işçilerle sürekli bir dayanışma çinde bulunan daha yaygın bir sosyal ve adaletli toplum urulmasının koşullarını gerçekleştirmek için elinden gelen çabayı harcayacaktır.

ULUSAL HABERLER

İngiltere : Öğretmen ücretleri geride kalmakta

İşe başlayan genç öğretmenler artık bir kol işçisinin ortalama kazancına erişmek için 10 yıl çalşmak zorunda calacaklardır. 1965'de bu süre 6 yıl, 1972'de 9 yıldı. İyi dereceleri olanlar için bile, bir kafa emekçisinin ücretine ulaşabilme umudu 1965'de 7 yıl iken 1972'de 11 yıla yükselmiş ve bu yıl da «hiç» olmuştur.

Ulusal Öğretmenler Birliği, Oxford, Ruskin College'de sendika araştırma merkezi tarafından yapılan bir araştırmaya dayanarak bu yolda istekler ileri sürmüştür. Bu, Burnham Komitesinin ücret müzakerelerinin arifesinde, mesleğin e neski yaralarından birine —öğretmenlerin çöpçülerden daha az kazadıkları inancına— tuz biber ekecektir.

İtalya : Eğitim Bunalımını suçlamada oybirliği

Etkin dayanışma gösterileri sırasında, yüz binlerce öğrenci 23 ve 24 Ocak günlerinde İtalya'nın bir çok kentlerinde sokaklarda yürüyerek ülkedeki ezelî eğitim bunalımını protesto etmişlerdir. Orta dereceli okul öğrencileri, Üniversite öğrenci ve profesörleri, tutucu ve ılımlılar aşırı solcularla el ele olmak üzere, başlıca üç sendikanın kararlaştırdığı iki günlük greve (şu veya bu şekilde) katılmışlardır.

Hemen bütün eğilimler arasında bu az raslanılan oybirliği, aşağı yukarı herkesin ülkesindeki eğitim düzeninden şikâyetçi olduğunu göstermektedir. İhtilâf ancak daha sonra, sıra nasıl bir değişikliğin gerçekleştirilmesi gerektiğini kararlaştırmaya geldiği zaman ortaya çıkmaktadır. Göstericileri başlıca iki guruba ayırabiliriz : Bir yanadan, parlamenter (diğer bir deyişle demokratik) güçler, öbür yandan «parlamento dışı» guruplar (anarşistler veya aşırı solcular). Bu sonuncular hükümeti eleştirmek için sokağa dökülmektedirler.

Öğrencilerin çoğu, profesörler ve ana - babalarla birlikte, başlıca dört şey istemektedirler : kronik kalabalığa son vermek için yeni sınıf ve okul binalarının meydana getirilmesi; imtiyazsız sosyal sınıflara mensup çocuklara eğitimin kapılarını gerçekten açan bir demokratlaştırma; daha fazla ve daha yüksek eğitim bursları; eğitim kurumlarının yüksek karar organlarına katılma.

Arjantin : Hazırlanan yeni Eğitim Kanunu

Arjantin'de Üniversite reformu otuz yıldan beri bir adım ileri - iki adım geri diyebileceğimiz bir tempo ile ilerlemektedir. Ülkenin kuvvetli adamı Juan Peron tarafından yürürlüğe konulan Üniversite Kanunu 1955'de Peron düştüğünde bir kez, ve 1966'da generaller Üniversiteleri tamamen ele geçirdiklerinde ikinci kez değiştirilmiştir. Bir yıl sonra, 1967'de, alınan geniş kapsamlı yeni tedbirler, öğrencilerin Üniversite yönetimine katılmasını kısıtlamış, ve hükümetin Üniversite ve akademi işlerine müdahalesine karşı çıkan Arjantin öğrencilerinin çoğunluğunun öfkeli ve bitmeyen protestolarına yol açmıştır.

Şimdi de yeni bir Üniversite kanunu tasarısı Arjantin parlamentosuna sunulmaktadır. Eğitim ve Kültür Bakanlığı kanuna esas teşkil edecek bir belge hazırlamıştır. Solcu milletvekilleri şimdiden bir dizi karşı teklifler hazırlamışlar ve Arjantin'de yüksek öğretim reformu konusunda kendi görüş ve tutumlarını saptamışlardır. Edinilen bilgilere göre, hükümetin desteklediği tasarı eski 1947 tarihli kanunun genel çizgilerini yakından izlemektedir. Belki bu Peron'un yeniden iktidara dönüşü karşısında şaşılacak bir şey değildir. Geçen yılın Mart'ında, Eğitim Bakanı Jorge Taiana, hükümetin Üniversitelere

OKUL BİR KURUM OLARAK MUHAFAZA EDİLEBİLECEK MİDİR ?

A. V. PETROVSKY

Geçen yılın «Unesco Courier» sinin Kasım sayısı okul eğitimi sorunlarına ayrılmıştı. UNESCO'nun Eğitimi Geliştirme Uluslararası Komisyonu tarafından kaleme alınmış olan 21 tavsiyeyi kapsamaktadır. Komisyon, yedi ülkenin kamu ve bilimsel hayatında ün yapmış temsilcilerinden oluşmuştur. Başkanı, Fransa'nın Sosyal İşler Devlet Bakanı Ergar Faure'dur. (*) Üyeleri ise Felipe Herrara (Şili), Abdül-Razzak Kaddoura (Suriye), Henri Lopes (Kongo Halk Cumhuriyeti), Majid Rahnema (İran) ve Frederick Champion Ward (ABD)'dur. Sovyetler Birliği A. V. Petrovsky tarafından temsil edilmiştir.

21 tavsiyeden başka, dergide gazeteci Antony Brock'un «(Öğrenen toplum) için Eylem Programı» başlıklı bir yazısı da yayınlanmıştı. Komisyon raporundan söz eden Antony Brock şunları yazmaktadır : «... eğitim dünyanın her tarafında bir kuşak sonra tanınmaz hale gelecektir... Sınavlar, her öğrencinin bu kâbusu, ortadan kalkacak, çünkü kendi tempoları ile öğrenen insanlar için bunların artık bir anlamı kalmamış olacaktır. Belirli konular ve ders programları da potada eriyecek ve belki okulun kendisi de, bina olarak değilse bile, münhasıran çocuklara mahsus yerler olarak tarihe gömülecektir. Hepsinden önemlisi, ruh ve amaçlar değişecektir : Öğretmeye değil, öğrenmeye ağırlık verilecek, ve eğitimin ürünleri şu kadar bilgi olarak değil tamamen gelişmiş insanlar olarak ölçülecektir.» Yazar şöyle devam etmektedir : «... insan öğrenen bir hayvandır. Öğrenmek onun için hem doğal hem zorunludur, ancak kurduğu sistemlerin hepsi bir sistem olmaktan öteye gidememiş ve bir deli gömleğine dönüşmüştür. Neden? Çünkü kuşaktan kuşağa aktarmak amacını güttükleri gelenekler bir yük olmaya başlamış, çünkü okul bir hayata yaklaşım olmaktan çıkarak bir kurum haline gelmiş, çünkü yazılı söze haddinden fazla değer verilmiş, konular gereksiz bölünme-

(Devamı sayfa 21 de)

(*) **Halen Millet Meclisi Başkanı. (Ç.N.)**

---

el koymasını emretmiş ve köklü bir mevzuat değişikliği için planlar hazırlandığını açıklamıştır.

Önerilen kanun hükümetin yetkilerini genişleterek Üniversite işlerine müdahalesini kabul etmekte, ancak öğrencilerin katılma hakkını bir ölçüde iade ederek onlara Üniversite karar organlarında hem oy hakkı hem de seslerini duyurma olanağını tanımaktadır. Kanun aynı zamanda bütün profesör ve asistanları görevlerinden uzaklaştırmayı ve yeniden Üniversiteye alınabilmeleri için özel sınavlar getirmeyi tasarlamaktadır. Buenos Aires'te çıkan «La Nacion» gazetesine göre, hükümetin bundaki aşikâr amacı politik bakımdan «istenilmeyen» ve 1947'den beri Üniversitelerde güç kazanmış olan elemanları ayıklamaktır. Ocak Arjantin'de bir yaz ayı olduğuna göre, akademik takvim eski öğretim üyelerinin yeniden veya yeni personelin ilk kez atanmaları için gelecek Mart ayını öngörmekte ve böylece yeni akademik yılın açılmasına kadar bu işin sonuçlandırılmasını gerektirmektedir. Solcu milletvekilleri tarafından ileri sürülen karşı teklifler, Üniversite yöneticilerinin Üniversite Genel Kurulu tarafından seçilmesini ve akademik özgürlükleri kapsamaktadır. Ayrıca, Üniversite yönetiminin yazılı izni ve «haklı isteği» olmadan polisin Üniversiteye ve müştemilâtına girmesi yasaklanmaktadır. Muhalefet yetişkinler için sürekli eğitim programlarının da yaygınlaştırılmasını istemektedir.

GANA : Öğretmenler Memurdur

Devlet Başkanı ve Ulusal Kurtuluş Konseyi Başkanı Albay I.K. Acheampong, öğretmenler camiasının 60.000 üyesinin bundan böyle memur sayılmalarına karar vermiştir.

Tamale'de düzenlenen bir toplantıda 600 öğretmene hitaben bir konuşma yapan Gana Ulusal Öğretmenler Derneği Başkanı A.A. Dadey, yeni düzende sorumsuz öğretmenlere yer bulunmadığını hatırlatmıştır.

Öğretmenlerin görevi ülkenin gelecekteki iyi ve disiplinli liderlerini yetiştirmek olduğuna göre, öğretmenlerin kendilerinin de özel yaşamlarında birer örnek olmaları gerektiğini söylemiştir.

Mr. Dadey başöğretmenlerin bundan böyle uzun tecrübelerinden yararlanılmak üzere sınıflarında kalacaklarını söylemiş ve şunları eklemiştir: «Tecrübeli öğretmenleri yönetici yapmanın bir anlamı yoktur.»

Hizmet şartları ve disiplin kuralları yeni kurulan Öğretmlnler Sınıfı tüzüğünde belirtilmiştir.

Gana'da Öğretmenler Derneği bugüne kadar Devlet Memurluğundan bağımsızdı. Yeni düzen 7 Aralık 1973 den itibaren yürürlüğe girecektir.

★

MAHKEME ELİYLE ALDIĞIMIZ TEKZİP

TÖB — DER Dergisinin 1.4.1974 gün ve 70 nci sayısında yalınlanan Yurtsever öğretmen ve Öğrencilere karşı faşizan saldırılar yoğunlaştı Başlıklı yazı ile ilgilil olarak Derneğin 18 ve 19 ncu sahifelerinde Kaymakamlığımız ve şahsım hakkında asılsız ,çirkin isnad ve iftiralar söz konusudur. Olayların gerçek yani söyledir.

1 — Öğretmenler üzerinde Kaymakamlığımızca bir baskı söz kınusu değildir sürdüğü ifade edilen ! sadece çirkin bir iftiradır.

2 — 26.12.1973 günü TÖB?—DER Lokalı İçki

liyor iddiası ile değil İbrahim ERĞİN Ali PALVAN, Ve Mehmet Ali KILINÇ adlı dernek üyelerininnin Aleni şekilde içki içerken suçüstü yakalanmaları üzerine 1630 sayılı kanunun 42 nci maddesine uyğun bir hafta süre ile kapatılmıştır.

3 — 7.1.1974vgünü Süleyman Banacak Oyununa izin verilmemesi söz konusu değildir. dernek yöneticilerinın resmi bir müracatı yoktur şifahi müracatında ise Emniyet komiserliğince kanuni formalitelerin yerine getitirilmesi istenilmşitir. Ancak topluluğun ilçeye gelmemesi ile formalitetede yerine getirilememiştir.

4 — Buzlan Çözülmeden oyununa halk Eğtim merkezi salonu Kaymakamlıkca 1630 sayılı kanunun 54 ncü maddesi uyarınca tahsis edilmemiştir.

5 — Ayni Salonun Ülkücü gençlere Kızılpençe oyunu için tahsis edildiği iddiasıda tamamen çirkin bir iftiradır. zıra salon ayrı şekilde onlarada tahsis edilmemiştir.

Vazifeleri sadece kanunu uygulamak olan kamu görevlileri hakkında asılsız yazı yazmak ve onlara iftira etmek kısaca kanunların uygulanmasını istemek, ne bir Vatandaşa nede bir Öğretmene yakışır bir davranıştır.

Bu Davranışların ne Anlama gelebileceği sağ duyu sahibi hakiki memleket sever öğretmenlerin takdirine kamu oyunun Vicahina bırakıyorum.

Veysel Atasoy
Yeşilova Kaymakam Vekili

★

DANIŞTAY KEBAPÇI HAKKINDAKİ İŞLEMİ İPTAL ETTİ

Danıştay Beşinci Dairesi, TÖB — DER Pazarcık şubemiz üyelerinden Durmuş Kebapçı hakkında «İşten elçektirme» işlemini oybirliği ile iptal etmiştir.

İSTANBUL ŞUBEMİZİN KAMP DUYURUSU

Sayın üyelerimize,

TÖB — DER İstanbul şubemiz tarafından Derneğimizin İstanbul Burgaz adadaki kamp yerinde, bu yıl da üyelerimiz ve yakınları için bir dinlenme kampı açılacaktır.

Kamp devreleri şöyle düzenlenmiştir :

1. Devre : 3 Temmuz 1974 — 17 Temmuz 1974
2. Devre : 18 Temmuz 1974 — 1 Ağustos 1974
3. Devre : 2 Ağustos 1974 — 16 Ağustos 1974
4. Devre : 17 Ağustos 1974 — 26 Ağustos 1974

Ücret tarifesi : Kişi başına onbeş günlük devre için 500. - TL., 10 günlük devre için 325. - TL dir. Süt çocuklarının dışında 7 yaşına kadar olan çocuklardan yatak istememek koşuluyle kaldığı devrenin yarı ücreti alınır. 3 Öğün yemek ve yatma için ayrıca para alınmaz.

Kampçılar yastık kılıfı ve çarşaflarını kendileri getireceklerdir. Kamp yerimiz aileler için çadır, diğer kampçılar için ahşap binadır.

Kampa katılma koşulları:

1. TÖB — DER üyesi olmak (Belge olarak TÖB — DER kartı aranır)

2. Üyemiz, kendi sorumluluğunda TÖB — DER üyesi olma olanağı bulamamış öğretmen dostlarını kampa getirebilirler

3. Kampa katılacak üyeler, Ücretlerini katılacakları devrenin 10 gün öncesinden T.C. Ziraat Bankası Aksaray şubesine 630/3623 nolu kamp hesabına yatırmalı ve aşağıdaki adrese bilgi vermelidirler.

4. Gerekli yerlerin ayrılabilmesi için kampa katılacaklar hangi devrede kaç kişi, erkek olduklarını belirtmelidirler.

Başvurma Adresi : TÖB — DER İstanbul Vezirçeşme Sok. No: 3 AKSARAY — İSTANBUL

OSMANCIK KAYMAKAMI SİLAH TEHDİDİ İLE BİR BAYAN ÖĞRETMENİ KAÇIRDI

TÖB — DER Çorum Şubemiz üyelerinden Osmancık Ağızsuyu Köyü Öğretmeni İlhan Çatal, babasının ağır hasta olduğu bahanesiye evinden çağırılıp bir arabaya bindirilmiş ve Osmancık Kaymakamı Kadri Öner tarafından Bünyamin Derindere adındaki şahsın da yardımı ile silah zoru ile Samsun'a kaçırılmıştır. Öğretmenin zorba kaymakama direnmesi üzerine Kaymakan Öğretmeni salıvermek üzere Osmancık'a geri getirmiş, fakat bu kere öğretmeni serbest bırakmadığı gibi Kaymakamlık evine silâh zoru ile kapatmış ve burada da 12 saat alıkoymuştur. Halkın öğretmeni araması ve Kaymakam tarafından kaçırıldığının öğrenilmesi üzerine kaymakam öğretmeni serbest bırakmıştır.

Öğretmen Çatal serbest bırakıldıktan sonra doğruca karakola giderek kaymakam hakkında şikayetçi olmuştur. Buradaki igililer öğretmene karşı laubali davranmışlar ve olayı örtbas etmek istemişlerdir. Bunun üzerine öğretmen Çorum'a giderek kaymakam hakkındaki şikayetini tekrarlamıştır. Çorum şubemiz tarafından Çorum'a gelen Adalet Bakanı'na da iletilen olay çevrede büyük üzüntü ve tepki yaratmıştır. Kaymakam hakkında soruşturma açılmışsa da yapılan kayırmalar sonunda lüzumu muhakeme kararı dahi alınmamıştır.

Olay hakkında gerekli yasal işlemi yapmakla yükümlü bir resmi görevli «Kaymakamın Adana'nın ünlü bir ailesine mensup bulunduğunu, hovardalık yapmak isterken bunu ağzına yüzüne bulaştırdığını, olayın fazla kurcalanmamasını, olayı TÖB — DER'in ve bazı «solcu» gazetelerin kurcaladığını, kaymakamın dava sonunda nasıl olsa beraet edeceğini» söylemiştir.

OKUL BİR KURUM OLARAK MUHAFAZA EDİLECEK MİDİR?

(Baştarafı sayfa 19 da)

lere tâbi tutulmuş, otoritarizm almış yürümüş - kısacası, okul ön plana çıkmış, öğrenme arka planda kalmıştır.»

Okula bir sosyal ve tarihî kurum olarak yöneltilen saldırılar burjuva eğitim biliminin son modası olmuşa benziyor. Okul ve genellikle eğitim düzenine eleştiri üstüne eleştiri yağdırılmakta, sürekli olarak saldırılmaktadır. Okullar tarafından yönetilecek eğitimin her zaman «gerici», «tutucu», «elitist» (seçkinleri kayıran) olacağı iddia edilmektedir. Bunlara göre, okul artık öğrencilere bilgi aktaracak bir durumda değildir; öğrenciler öğretmenlerle aynı haklardan yararlanmalı, ve neyi nasıl öğreneceklerini kendi başlarına kararlaştırmalıdırlar. Bütün bunlardan çıkarılan sonuçda okulların kaldırılması gerektiğidir - hemen şimdi değilse bile yakın bir gelecekte.

Aşırı Radikalizm

Birinci önerme şudur: «Okul ilerlemeyi frenler.» «Eğitim, özü itibariyle, tutucudur; insanlar arasında eşitsizliği takviye eder. Eğitimin amaç ve muhtevasını saptayanlardan bazıları sadece başkalarının kendi gruplarından daha fazla bilgi sahibi olmayı önlemek peşindedirler.» «Radikal eleştiri» fikrini savunanların mantığı kaba taslak budur. Eğitimin «insanı, toplumu olduğu gibi kabul etmeye ve kendisini ona uydurmaya» zorlayan bir güç olduğu iddia edilmektedir. Acaba okulun «ilerlemeyi frenlediği» görüşüne katılmak mümkün müdür?

Sınanmış bilginin kuşaktan kuşağa nakli ile şartlandırılmış olan eğitim aslında pratik olarak denenip kabul edilmiş olan uyuşturucu madde ve başka ilâçların tıpta kullanılmasından daha tutucu bir olgu değildir. Her eğitim sisteminin belirli bir istikrara kavuşmaya çalışmasını tutuculuk olarak nitelendirmek asla doğru değildir. Öğrencilere öğretilen olay ve yasaların bilimsel ve teknik devrim sonucunda değişikliklere uğraması doğaldır, ve bunların çağımızda eskisine oranla çok daha hızlı bir seyir takip ettiği de bir gerçektir. Ancak bu dinamik gelişimi çoğumsamamak gerekir. Bu tür aşırı radikalizm zamanımıza özgü değildir. Bundan 30 - 40 yıl kadar önce de bu doğrultuda fikirler ileri sürülmüş, belirli bir alanda temel bilgileri içeren ders kitaplarının bilimin baş döndürücü ilerlemesine ayak uyduramayacağı ve onu yansıtamayacağı iddia edilmiştir. Bu nedenle daha etkin aylık «ders kitabı - dergiler» in ve hattâ günlük «ders kitabı - gazeteler» in yayınlanması önerilmiştir.

Ne var ki, eğitimde böyle bir «rölativizm» ancak kafaları herhangi bir bilgiyi kavramaktan âciz cahil insanların yetişmesine yol açabilir. Bunlar sağlıklı bir şekilde düşünme yeteneğini edinemezler, sonu gelmeyen gündelik bir bilgi akımının içinde bocalayıp dururlar. Hâlen Sovyetler Birliğinde yürürlüğe konulan bilimsel temelli eğitim reformu göstermektedir ki, eğitim muhtevasında yapılan zorunlu ve kanunî değişiklikler, bugün ve hattâ dün gerçekleştirilen bilimsel buluşları yansıtmaktan uzaktır. Bir benzetme yapacak olursak, diyebiliriz ki, öğrencilere aktarılan bilgilerin çekirdeğinde meydana gelen değişiklik, bu çekirdeği çevreleyen dış kabuğunda meydana gelen değişikliklere oranla çok daha yavaştır.

Anarşizmin yüceltilmesi

İkinci önerge anarşizmdir.

Eğitimin sosyal bir kurum olarak gerici ve katı olduğunu iddia etmekle okulun bir kurum olarak topyekûn kaldırılmasını istemek arasında sadece bir adım vardır. Bu adım bir kaç yıl önce Cuernavaca (Meksika) Kültürlerarası Dokümantasyon Merkezinde eğitimci Ivan Illich ve taraftarları tarafından atılmıştı. Bu gurubun programı basittir ve şu eski sloganı hatırlatır: «Anarşizm düzenin anasıdır.» Bunlara göre, okul önce ortadan kaldırılmalı ve ondan sonra, insanlar «resmî eğitimin yükünü taşımayan» bir toplumun özgür temsilcileri haline geldikten sonra, okulları yeniden kontrol altına almalıdır. Şimdi şu soruyu sormamız gerekir: «Özgür» kişiler için yaratılacak olan yeni okullar eski tip okuldan ne bakımdan üstün olacaklardır? Eğitimin «gayri resmî hale getirilmesi», toplumun «okulsuzlaştırılması» burjuva eğitim biliminin umutsuz durumunu gösteren ilginç bir örnektir. Burjuva eğitselbilimi sorunlarını çözümlemekten âcizdir ve onun için de onları görmezlikten gelmekte veya esrar perdesine bürümektedir. Bu tezin şampiyonları kendilerine göre bir teori icat etmişlerdir. Buna dünya çapında bir eğitim buhranının global teorisi diyebiliriz. Bu kimseler önerilerini ve sonuçlarını genel olarak okula, her cins okula ve bu arada sosyalist ülkelerdeki okullara teşmil etmeye hazırdırlar. Sovyetler Birliğinde eğitimin kaydettiği ilerlemeyi hesaba katmak onlar için söz konusu değildir. 1967'de Williamsburg'da yapılan konferansta, UNESCO Genel Müdürü M. Maheu, Sovyetler Birliğinin sosyal, ideolojik ve eğitsel gelişme ve kalkınma alanında büyük adımlar atmış olduğunu belirtmek ihtiyacını hissetmiştir...

Fakat belki de okulun bugün değilse bile uzak bir gelecekte ortadan kalkabileceğine hükmetmemize yol açacak objektif nedenler gerçekten vardır.

Serbest bir fikir alışverişi olarak öğrenim

Üçüncü bir önerme daha: «Bir kahvehanede bile öğrenmek mümkündür.»

Gerçekten de insan bir kahvehanede bile bir şeyler öğrenebilir. Okulun yerine serbest bir fikir alışverişi ikame edilmeli, ilginç insanlarla toplantılar düzenlenmeli, öğretmenlerin kusurlarımızı ve hatalarımızı yüzümüze vurmasından ve sınavların panik yaratan korkusundan kurtarılmalıdır eğitim düzeni. Hattâ ders programları da kaldırılmalıdır. Ünlü sosyolog Paul Goodman tarafından ortaya atılan «arızî eğitim» teorisinden çıkarılacak sonuçlar işte bunlardır. İtiraf etmeli ki, bir kahvehanede öğrenmek bir okulda öğrenmekten çok daha zevklidir. Ancak «ilginç insanlarla» böyle özgür «bir fikir alışverişinin» eğitsel etkileri ne olur? «Arızî eğitim» (sinemada, kahvede, sokakta, spor sahasında öğrenmek) ile «kurumlaştırılmış» eğitim arasındaki çelişki ve kıyaslamalar şu baştan aşağı yanlış varsayıma dayanmak-

tadır: kitle haberleşme araçlarının gelişmesinde ulaşılan standart, sistematik okul eğitimi karşısında yaygın bir alternatif sağlayabilir. Bu yanlış kavramlar şu şekilde ifade edilmektedir: «Bir çocuk çevresi hakkındaki bilginin % 90'unu okul dışındaki kaynaklardan edinir. Bu durum karşısında, çocuğun bilgisini ve zihnî dünyasını geliştirmekteki rolü bu kadar önemsiz olan okulların inşaasına büyük paralar yatırmanın anlamı var mıdır?» Oysa, aslında hiç kimse okul dışında edinilen bilgi payının gerçekten % 90 olduğunu hesap etmemiştir. Ancak önemli olan bu rakam değildir. Bu şüpheli iddianın «ikna kabiliyetinin» sırrı «bilgi» terimindeki müphemiyette saklıdır. Bu moda sözcükle bir çok şeyler ifade edilmektedir. Pek muhtemeldir ki, okul dışında edinilen bu % 90 bilgi, özü itibariyle tutarsız olan ve insanın kafasına sağlam bir şekilde yerleşmeyen bir takım arızî, yüzeysel ve çelişkili bilgilerin muhassalasıdır.

Çağdaş bir toplumda, her türlü bilgi yığını ile baş edebilmek için sistematik bilgi, yetenek ve beceriler niçin zorunlu olmasın? Mantıksızlık bunun neresindedir? Elbette bilgi her yerden edinilebilir. Ancak bilimsel bilgi, yani eşyanın ve olguların en genel ve esaslı niteliklerinin tanımı ve gerçek bir bilgi sistemi ancak örgütlenmiş bir öğrenimle ve özellikle okulda elde edilebilir. Şunu da eklemek gerekir ki, okulun bir görevi de insanlara öğrenmesini öğretmektir. Kuşkusuz bazı ülkelerde, prensip olarak şiddetle eleştirilmesi gereken bazı öğretim yöntemleri ve okul tipleri mevcuttur. Ancak, şimdi veya gelecekte tüm okulları kaldırmak isteği milyonlarca insan için sistematik bir eğitim sağlamak mücadelesinde başarısızlığı peşin olarak kabul etmek anlamına gelir.

Sahte Dostlar

Dördüncü öneri ise, gençlerin daima haklı olduklarıdır.

Zaman zaman, «radikal eleştiri» taraftarlarının «gençler daima haklıdır» sloganını savundukları izlenimine kapılmaktayız. Bunlar gençlik savunucularının herşeye ve herkese karşı takındıkları tavırı benimsemişlerdir: öğretmenlere karşı, «basılmış sözcüklere» karşı, v.b. Kitaplara ve özellikle ders kitaplarına «lüzumundan fazla değer verildiği» görüşünü kabullenmişler, sözde gençlerin yaratıcı atılımlarını engelleyecek olan sistematik öğretime cephe almışlar, öğrencilerin özgür kişiliğini «aşağılayan» sınavlara karşı çıkmışlardır.

Oysa, «öğrencinin öğretmene tâbi olması» aleyhinde yürütülen kampanyalar aslında öğretmenlerin öğrencilerine karşı sorumsuz davranışlarını ve öğrencilerin öğretmenlerine karşı kayıtsız davranışlarını desteklemekten başka bir işe yaramamaktadır. Eğitim programları, bunların anlam ve yöntemleri, eğitim ve ders kitaplarının nitelikleri aslında hep bir evrenselliği amaçlamaktadır. Bu ise öğrenci çoğunluğuna eşit fırsatlar sağlamanın zorunlu ve kaçınılmaz bir yoludur. Bütün bunların ortak yanları bulunmalı, aynı öğrenme ve öğretme tekniklerini ve yöntemlerini kullanmalıdırlar. Kuşkusuz öğretimi kişileştirmek gereklidir, çünkü bütün insanlar akıl gücü, yetenek ve yetişme standartları bakımından eşit değillerdir. Ancak kişileştirme başlı başına bir amaç halini almamalıdır. Öğretimin kişileştirilmesi sorunun sadece çok önemli bir yönüdür, yoksa hiç bir zaman nihaî amaç ve evrensel bir çare değildir.

Antony Brock, UNESCO Uluslararası Komisyonunun raporu üzerindeki yazısında, «gençliğin bugünkü eğitim sistemine isyanının nedenlerini anlamak ve hattâ ona hak vermek» eğilimide olanların rapordan etkileneceklerini belirtmektedir. Oysa ben bu raporda, gençliğin herhangi bir eğitim sistemine başkaldırmasının haklı gösterebileceği tek bir pasaja raslamadım.

Gerçekten, son yıllarda bir takım öğrenci başkaldırmaları bazı Batı ülkelerini sarsmış ve bunlardan bazıları isyan niteliğine dönüşmüştür. Ancak bu isyanlar bugünkü kapitalist toplumun son aşamasının somut tarihî şartları içinde meydana gelmiştir.

Öğrenci ayaklanmaları, tutucu ve «elitist» okula ve kapitalist ülkelerde eğitimin girmiş olduğu açmaza karşı sürdürülen şiddetli kampanyaların derin kökleri ve ciddî nedenleri vardır. Ancak bu eleştirileri sosyalist ülkelerdeki okullara da teşmil etmek, gençliği eski kuşakla kıyaslamak ve öğrencileri öğretmenlerine karşı kışkırtmak çabaları kabul edilemez ve asla haklı gösterilemez.

Okulda ilerlemeyi belirleyen sosyal ilerlemedir

Gençliğin iyi bir şekilde eğitilmesini engellleyen ne okul ne de öğretmenlerdir. Bunun tek sorumluları, sosyal ilerlemeye karşı olan ve insanın varlığının, eğitimin, kaderinin ve geleceğinin bilincine varması işlerine gelmeyen güçlerin, çıkar çevrelerinindir...

Sonuç olarak diyebiliriz ki, öğrenmek ve ne şekilde bilgi edinileceğini öğretmek, insanın olanaklarının tüm zenginliklerini geliştirebilmesi için gerekli ve zorunludur. UNESCO tarafından 1971'de ortaya konulan verilere göre insanlığın üçte birinin hâlâ tam veya yarı cehalet içinde bulunduğunu hatırlayacak olursak, bunun ne kadar önemli bir sorun olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Uluslararası Eğitimi Geliştirme Komisyonu işte asıl bu sorunu bütün boyutları ile ele almak durumundadır.

Çeviren: Şiar YALÇIN

KAVGA BAŞLAYINCA ATEŞİN UZAĞINDA DURANLARA

Artık açmalı gözünü
kavgada ateşin uzağında duran,
başkası savunurken davasını
seyirci kalan kişi
artık açmalı gözünü.
Katılmamış da olsa kavgaya,
sonunda paylaşacak bozgunu.
Bir kenarda durmak falan boş,
ne yapsa kaçamayacak kavgadan.

Kendi davası için dövüşmeyen
dövüşecek düşmanın davası için.

Bertolt BRECHT

DANIŞTAY ANAYASA'DA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERE KARŞI

(Baştarafı sayfa 1 de)

ve şartsız Türk Milletinindir.» denildikten sonra, «Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.» hükümü yer almakta ve bu yetki, müteakip maddelerde gösterilen ve adına «üç kuvvet» denilen yasama, yürütme ve yargı erkleri tarafından kullanılmaktadır.

İkinci maddede ve başlangıç kısmında Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkesi olarak kabul edilen hukuka bağlı devlet anlayışının ilkelerinden biri olan «kuvvetler ayrımı» esasına göre dengeli bir şekilde ve normal işlemesi lâzım gelen bu kuvvetlerin, zaman zaman, toplumu huzursuz kılacak biçimde karşı karşıya gelmeleri gibi bir vakıanın nedeni, hukuk devleti ilkelerindeki anlayış farkından, diğer bir anlatışla ve daha ziyade idare edenlerin hukuk devleti anlayışındaki zihniyet ve davranışlarından doğmaktadır.

Herşeyden önce hukuk devletinin basit ve geniş kapsamlı bir tanımını yapmak gerekirse; «Hukuk Devleti, bütün faaliyetlerinde hukuka uyan, insan haklarına saygı duyan ve her türlü yasal ve idari işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir.» demek mümkündür.

★

Bilindiği gibi, bu yargısal denetim, idari işlem ve eylemler yönünden uzun yıllardan beri Danıştay tarafından 1961 Anayasasının kabulünden ve Anayasa Mahkemesinin kurulmasından sonra, yasal faaliyetlerin Anayasaya uygunluğu yönünden Anayasa Mahkemesi tarafından yapılmaktadır.

İşte, Yürütme ve yasama organlarını ellerinde bulunduran siyasal güçlerin, bu yargı denetiminden hoşnutsuzluğu, bu organları, zaman zaman, hukuk devleti anlayışı ile bağdaşmayan ve yargısal denetiminin kısıtlanmasına veya görev alanının daraltılmasına yönelik bir takım faaliyetlere götürmektedir.

Nitekim, daha eski yıllar bir tarafa, 12 Mart muhtırasından sonra, bütün suçun Anayasada ve Anayasa ile teminata bağlanmış, başta Danıştay olmak üzere, Anayasal kuruluşlarda olduğu itham ve görüşünden hareketle 12 Mart muhtırasının manasına uygun olmadığı kanısını samimiyetle taşıdığımız ve Anayasamızın temel düzeni ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşır nitelikte görmediğimiz Anayasal değişiklikler ve buna uygun kanun düzenlemeleri yapılması cihetine gidilmiştir.

Danıştay olarak biz, bu değişiklikleri benimsemediğimizi, kesinlikle karşısında olduğumuzu yetkili ve görevlilere ısrarla ve sürekli şekilde duyurduk. Bu çabalarımızdan başarıya ulaşanlar ve ulaşamayanlar vardır.

★

Uygun görmediğimiz değişikliklerden biri de; Anayasa Mahkememizin görev ve yetkileriyle ilgili 149 ncu maddeye konulan yeni hükümdür. Bu hükme göre, Anayasa Mahkemesi, Anayasa değişikliklerinin ancak «Anayasada gösterilen şekil şartlarına uygunluğunu» denetleyebilecek, işin esasına giremiyecektir. İşte bu hüküm nedeni iedir ki, Anayasamızın temel ilkeleri ve bütünlüğü ile bağdaşır durumda görmediğimiz yukarıda sözünü ettiğimiz değişikliklere karşı Anayasa Mahkemesinde dava açmak yoluna gidilememiştir. Bu hükme rağmen, yüksek mahkemenin işin esasını inceleyebileceği hususunda görüşlerde mevcuttur.

★

Hukuka bağlı demokratik Türkiye Cumhuriyetinin acı ve üzücü denemeler sonucunda ulaştığı hakikaten ileri ve büyük hukuk devleti aşamasının eseri olan Anayasasında ve yasalarında Devletimizin medeni ve özgürlükçü çehresine gölge düşürebilecek hükümler bulunmamalıdır. Bu nedenle, Anayasamızda yapılan son değişiklikler ve bu yasada görülebilecek boşluklar da dahil olmak üzere, gerek bu değişikliklere göre çıkarılmış ve gerekse daha önceden mevcut bütün yasal hükümlerin, Anayasamızın temel kuralları ve özellikle hukuk devleti ilkeleri açısından yeniden gözden geçirilmesine ve Anayasamızın, 2 nci maddesinde ve başlangıç kısmında yazılı Cumhuriyetimizin niteliklerine aykırı hükümlerin saptanmasına ve ayıklanmasına ihtiyaç vardır.

BİLDİRİ

Genel af, kamuoyunu en çok meşgul eden bir sorun olarak güncelliğini sürdürüyor. Bugün affı bir atıfet, bir lütuf olarak gören çağdışı bir zihniyetin temsilcilerine rastlandığı gibi, onu topluma huzur ve barış getirici bir koşul olarak görenler de vardır.

Türkiye öğretmenlerinin en güçlü kuruluşu ve en yetkili temsilcisi olarak biz, genel affa bir atıfet, bir lütuf gözü ile değil, yurdumuza demokratik ortam, sosyal barış ve huzuru getirecek ön koşullardan birisi olarak bakıyoruz. Bu açıdan «adi suçlar, siyasî suçlar» ve bunun gibi birtakım ayırımlar yapılmasının karşısındayız. Biz aynı zamanda Türkiye Öğretmenleri olarak, hiç bir düşünce suçu tanımıyor ve bunu uygarlıkla da bağdaştıramıyoruz. 50. yıl affının sınırsız olması ve hemen arkasından düşünce ve inançları suç sayan anti-demokratik yasaların kaldırılması, gerçek demokrasinin koşullarından biri ve halkımızın da önde gelen isteğidir.

Geçtiğimiz dönemde, 27 Mayıs Anayasa'sının uygulanmaması, bu temel yasanın emrettiği reformların gerçekleştirilmesi, hatta karşısına çıkılması, sosyal hukuk devleti ilkesinin bir kenara itilmiş olması, siyasal eylemlerin meydana gelmesine uygun bir ortam hazırlamıştır. Gerçek suçlular bu ortamın hazırlayıcılarıdır. Bu gerçekler görmezlikten gelinemez.

Bu nedenledir ki, yurdumuza sosyal barış ve huzur getirilmek isteniyorsa ve adil bir düzenin kurulması amaçlanıyorsa, bu hedeflere varılabilmesi için sınırsız bir genel af ile düşünce ve inançları suç sayan anti-demokratik maddelerin yasalarımızdan çıkarılmasını zorunlu görüyoruz.

9.5.1974

TÖB — DER YÖNETİM KURULU

★

Sayın Fahri Korutürk
Cumhurbaşkanı
İ Z M İ R

141 - 142. maddeleri af dışı bırakan Genel Af Kanunu çıkmak üzeredir. İnsanları düşüncelerinden dolayı cezalandıran çağdışı ve anti-demokratik bu maddelerin affın kapsamı dışında bırakılması yurdumuzun binbir emekle yetiştirdiği binlerce profesör, öğretmen, sanatçı, yazar, şair, avukat, mühendis, yayınevi sahibi, öğrenci ve başka insanların daha yıllarca cezaevlerinde kalmalarına neden olacaktır. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak isteyen ülkemiz açısından bu durum üzüntü vericidir. En ağır cezalar affedilirken bu maddelerin af dışı bırakılması, Anayasamızın eşitlik ilkesine ters düştüğü gibi, yurdumuzu düşünce suçu tanımıyan uygar ülkeler gözünde de küçük düşürecektir.

Ülkemizin her zamandan çok barış ve huzura ihtiyacı olan bir dönemde düşünceyi suçlayan maddelerin af dışı bırakılması toplumca geçirdiğimiz sarsıntıların giderilmesi açısından da sakıncalar yaratacaktır.

Kamu vicdanını da tedirgin eden bu kanun hükmü hakkında Anayasanın yüksek makamınıza verdiği yetkilerin kullanılmasını takdirlerinize saygı ile sunarım. 15.5.1974

ALİ BOZKURT
TÖB — DER GENEL BAŞKANI

TÖB — DER
Sahibi : Ali Bozkurt
Yazı İşleri Md. : Musa Uysal
Adres : G. Mustafa Kemal Bulvarı 14/1 - 12 ANKARA
Tel : 25 14 52 - 17 49 27
Abone : Yıllık 20 TL. 6 Aylık 10 TL.
Dış Ülkeler : Yıllık 50 TL.
Fiyatı : 1 TL.

ŞARK MATBAASI ANKARA — 1974

Sayın : .....